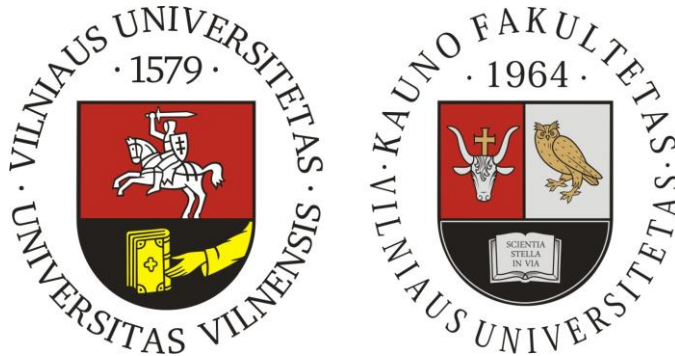

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO FAKULTETAS**

Skirmantė ŠARKAUSKIENĖ

Skirmantė BIRŽIETIENĖ

LUDUS GRAMMATICUS

Metodinė mokomoji knyga

Kaunas, 2017

Skirmantė Šarkauskienė, Skirmantė Biržietienė. *LUDUS GRAMMATICUS. Lotynų kalbos pratybos.* Metodinė mokomoji knyga aukštųjų mokyklų studentams (2-asis pataisytas ir papildytas leidimas). Elektroninis išteklius, Kaunas: Vilniaus universiteto Kauno fakultetas, 2017, 73 psl.

Recenzantai:

doc. dr. Saulė Petronienė

(Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas, Šiuolaikinių kalbų ir tarpkultūrinės komunikacijos katedra)

doc. dr. Jūratė Čirūnaitė

(Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, MF Kalbų ir edukacijos katedra)

Metodinė mokomoji knyga apsvaistyta ir rekomenduota spausdinti Vilniaus universiteto Kauno fakulteto Lietuvių filologijos katedros posėdyje (2017 04 06, protokolo Nr. 3) ir Vilniaus universiteto Kauno fakulteto Tarybos posėdyje (2017 05 04 protokolo Nr. 6).

ISBN 978-609-459-842-5

© VU KnF, 2017

© Skirmantė Šarkauskienė, 2017

© Skirmantė Biržietienė, 2017

Turinys

Elementa Latīna.....	5
I. Lūdus p̄imus (Lēctiōnes I – IV).....	5
II. Lūdus secundus (Lēctiōnes V – VIII)	7
III. Lūdus tertius (Lēctiōnes IX - XI).....	9
IV. Lūdus quartus (Lēctiōnes XII – XIV).....	11
V. Lūdus quīntus (Lēctiōnes XV – XVII).....	13
VI. Lūdus sextus (Lēctiōnes XVIII – XXI).....	15
VII. Lūdus septimus (Lēctiōnes XXII – XXV)	17
VIII. Lūdus octāvus (Lēctiōnes XXVI – XXVIII)	19
IX. Lūdus nōnus (Lēctiōnes XXIX – XXXI).....	22
X. Lūdus decimus (Lēctiōnes XXXII – XXXV).....	24
Abbreviātionēs Latīnae	26
Latīnum vīvum.....	27
Lotynų kalba Lietuvos viešajame diskurse	40
Dēliciae lēctōris	44
Miscellānea	54
Statūta bursae iurisperitōrum ūniversitātis Cracoviēnsis	58
Priedas. Įmonių su populiariausiomis lotyniškėmis leksemomis pavadinimai (2014 m. tyrimas).....	69
Literatūra.....	71

Lūdus grammaticus išvertus iš lotynų kalbos reiškia „gramatinis žaidimas“. Taip romėnai vadino ir savo gramatikos mokyklas, kuriose mokėsi jų vaikai.

Lūdus grammaticus yra mokymo priemonė, skirta studentams humanitaroms, besimokantiems lotynų kalbos pagal J. Dumčiaus, K. Kuzavinio ir R. Mirono vadovėlių *Elementa Latina*. Šis vadovėlis – nuolatinis visų filologinių programų studentų palydovas, kuriame tikrai pakanka teorinės medžiagos įgyti tvirtiems lotynų kalbos pagrindams, bet mažoka praktinių užduočių. *Lūdus grammaticus* kaip tik nori papildyti šią spragą, pateikdamas įvairesnių pratimų ir tekstelių. Knygą sudaro penkios dalys. Pirmoji – tradiciniai gramatiniai pratimai, atitinkantys vadovėlio paskaitas. Šias užduotis galima naudoti kaip padalomąją medžiagą (maketas išdėliotas taip, kad būtų patogų išspausdinti), kaip kontrolinius darbus ir kaip studentų savitiktros užduotis. Antroji dalis – *Latīnum vīvum* – suteikia galimybę kurti lotyniškus dialogus: leksika suskirstyta temomis, pateikiamos ir „paruoštos“ frazės, kurias galima panaudoti dialogams. Ketvirtoji dalis ypač bus naudinga *Lietuvių filologijos ir reklamos* studijų programos studentams, kurie klauso *Teksto interpretacijos* kurso: čia pateikti keli literatūriniai tekstai, dviejų skirtingų amžių poetų – romėno Horacijaus ir lietuvių, Baroko laikais tituluoto „Šiaurės Horacijumi“, M. K. Sarbievijaus poetinis dialogas kartu su žodynėliu, kurio gali prireikti jų perskaitymui. Penktoji dalis, kaip ir sako jos pavadinimas *Miscellānea – Įvairybės* – talpina savyje žaismingus tekstelius, įdomesnes užduoteles, kurios ir papildys lotynų kalbos žinių bagažą, ir praplės kultūrinį akiratį, ir suteiks šiek tiek pramogos.

Čia pateikiame pataisytą *Lūdus grammaticus* laidą, kurioje pakeistos pirmos dalies gramatinės užduotys, patikslinti dalis pratimų, atnaujintos internetinės nuorodos, įdėtas naujas kultūriškai įdomus tekstas su paraleliniu vertimu, papildytas literatūros sąrašas. Atskirai leidinyje pateikiamas dažniausiai šiuolaikinėse kalbose vartojamų lotyniškų santrumpų sąrašas, kurias naudinga žinoti kiekvienam. Įdėtas ir visiškai naujas trečiasis skyrelis *Lotynų kalba Lietuvos viešajame diskurse*, kuriame kiekvienas, besidomintis Lietuvos viešuoju diskursu, gali susipažinti su lotynų kalbos paplitimu juridinių asmenų registre, o besimokantieji – atlikti užduočių, sudarytų iš šios aktualios ir įdomios medžiagos.

Autorės

Elementa Latīna

I. Lūdus prīmus (Lēctiōnes I – IV)

1. Perskaitykite žodžius. Pažymėkite šių žodžių kirtį, atkreipkite dėmesį į kirčiuoto skiemens kokybę.

Alpēs, classis, cibus, cyclus, caelum, āēr, aeger, scaena, poena, poēta, fōrma, forum, deinde, ĩnfāns, lūna, locus, lābor, lex, lingua, casa, Mūsa, senex.

Littera, līnea, amphora, Apollo, asinus, Cicero, columna, Corsica, insula, Aenēās, Rōmulus, alveus, amīcus, Britannia, cāritas, dominus, exemplum, fēmina, horridus, hūmānus, iūcundus, iuvenis, languidus, magistra, nōnnūllus, numerus, oculus, ōrātor, pūblicus, puella, ratiō, nātio, syllaba, tertius, ūtilis, vēritās.

Cōnsilium, amīcitia, argūmentum, bibliothēca, colloquium, coniugium, Dānuvius, difficilis, disciplīna, ēloquentia, grammatica, masculīnus, medicāmentum, possessiō, praesidium, quotīdiānus, vehementer, vitiōsus.

2. Tekste pabraukite derinamuosius ir nederinamuosius pažyminius, nustatykite daiktavardžių linksniuotę, giminę.

Dē vulpēculā et ūvā fābula

Vulpēcula callida in vīneam agricolae intrat. In vīneā ūvās fōrmōsās videt. Ūvae fōrmōsāe vulpēculae placent. Fōrma ūvārum vulpēculam delectat. Ūvīs vulpēcula appropinquat. Tentat carpere ūvās, sed frūstrā. Tum ē vīneā pulchrā properat et clāmat: „Ūvae fōrmōsāe sunt, sed nōndum mātūrae“.

Callidus, a, um – gudrus

Tentō, āvī, ātum, āre – mėginti

Properō, āvī, ātum, āre – skubėti

3. Nustatykite veiksmažodžių asmenuotę.

<i>Amō, āre</i>	<i>Trahō, ere</i>
<i>Dīcō, ere</i>	<i>Dō, āre</i>
<i>Discō, ere</i>	<i>Vīvō, ere</i>
<i>Doceō, ēre</i>	<i>Valeō, ēre</i>
<i>Sentiō, īre</i>	<i>Maneō, ēre</i>

4. Suderinkite skliausteliuose pateiktą būdvardį su pabrauktu daiktavardžiu.

Bella *populīs non iūcunda sunt (saevus, a, um). Saepe stēllae nautīs viam* *indicant (certus, a, um). Vergilius et Horātius praeclārī poētae* *sunt (Rōmānus, a, um). Medicī morbōs* *nōn sōlum medicāmentīs, sed etiam verbīs* *sānant (varius, a, um; bonus, a, um).*

5. Išverskite:

<i>Aš skaitau</i>	<i>Jis klauso</i>
<i>Mes mokomės</i>	<i>Aš einu</i>
<i>Jūs mokote</i>	<i>Mes rašome</i>
<i>Jie rūpinasi</i>	<i>Mes džiaugiamės</i>
<i>Tu gyveni</i>	<i>Jie baigia</i>

Nōtae.

II. Lūdus secundus (Lēctiōnes V – VIII)

1. Parašykite veiksmažodžių pagrindines formas, nurodykite veiksmažodžio asmenuotę.

<i>Klausyti</i>
<i>Duoti</i>
<i>Mylėti</i>
<i>Mokyti</i>
<i>Matyti</i>
<i>Sakyti</i>
<i>Gyventi</i>
<i>Skaityti</i>
<i>Atvykti</i>
<i>Privalėti</i>

2. Išasmenuokite veiksmažodį, derindami įvardį.

Mittēbam amico meo epistolam.

Memoriam meam exercēre debeō.

3. Įrašykite trūkstamas raides ir išverskite:

*Vinc_s; scrībem_s; habu_stis; f_cisti; faci_bāmus; faci_nt; vic_; vinc_m;
scrīps_ras; scrīb_tur.*

4. Tekste pabraukite derinamuosius ir nederinamuosius pažyminius, nustatykite daiktavardžių linksniuotę, giminę.

Dē vērā amīcitiā

Amīcitiā bonōrum amīcōrum fīrma et certa est. Amīcus amīcō cārus est. Amīcitiā vītā hūmānā ōrnat multīs bonīs. Probī amīcī amīcīs sunt exempla industriae et dīligentiae. Amīcitiā improbōrum amīcōrum non est certa. Mala exempla saepe sunt causa magnōrum malōrum et multōrum vitiōrum. In perīculīs amīcī vērī sunt praesidium firmum.

Industria, ae f – veiklumas, darbštumas

5. Suderinkite skliausteliuose pateiktą būdvardį su pabrauktu daiktavardžiu.

In Āfrica Nīlus Aegyptiūs dīvitiās dābat (magnus, a, um). Vīta nautārum perīculīs plēna erat, nam ventōs adversos, procellās, pīrātās timēbant (antīquus, a, um; multus, a, um; ferus, a, um). Initiō Rōma parva erat, viās habēbat (angustus, a, um). Rōmānī multa bella adversus populōs gerēbant (propinquus, a, um). Mārce, nārrā dē patriā (tuus, a, um).

Pīrāta, ae m – piratas, jūrų plėšikas

Nōtae.

III. Lūdus tertius (Lēctiōnes IX - XI)

1. Parašykite šių veiksmažodžių pagrindines formas, nurodykite jų asmenuotę.

<i>Norėti (geisti)</i>
<i>Imti</i>
<i>Daryti</i>
<i>Siųsti</i>
<i>Vadinti</i>
<i>Turėti</i>
<i>Rašyti</i>
<i>Veikti</i>
<i>Pasakoti</i>
<i>Sėdėti</i>

2. Išverskite veiksmažodžius į lotynų kalbą.

<i>Aš noriu</i>	<i>Ji yra rašoma</i>
<i>Tu norėjai</i>	<i>Tu buvai vadinamas</i>
<i>Neimk</i>	<i>Jie buvo pavadinti</i>
<i>Mes darydavome</i>	<i>Nedarykite</i>
<i>Aš darau</i>	<i>Jūs būsite siunčiami</i>
<i>Aš dariau</i>	<i>Tu siūsi</i>
<i>Jis padarė</i>	<i>Siųskite</i>
<i>Mes darysime</i>	<i>Jie turėjo</i>
<i>Jūs būsite padarę</i>	<i>Turėkite</i>
<i>Jis buvo parašytas</i>	<i>Mes veiksime</i>

3. Išasmenuokite, derindami įvardį;

Ōrnō mē.

In oppidum meum vēnī.

4. Veikamajā rūši sakiniuose pakeiskite neveikamą, o neveikamą – veikamą.

Celtās Rōmānī linguā suā Gallōs appellābant. Victoria concordiā gīgnitur. Mortuī ā Rōmānīs cremābantur. Candidātus togam candidam gerēbat. Gāius Iūlius Caesar in Commentāriīs dē bellō Gallicō vītā antīquōrum populōrum dēscrīpsit. Epistolam filiī meī legam. Patria in perīculīs ā virīs defendī dēbet. Candidātus, i m – siekiąs kokių nors pareigų, kandidatas

5. Pagal prasmę parinkę būdvardį / įvardį, įrašykite jį į sakinį, suderindami su pabrauktu daiktavardžiu.

<i>Templum</i> <i>ab incolīs</i> <i>Athēnārum aedificābātur.</i>	<i>Noster, tra, trum</i>
<i>Dīligentiam</i> <i>discipulī laudō.</i>	<i>Multus, a, um</i>
<i>Rōmānīs</i> <i>deī vel deae erant.</i>	<i>Sōlus, a, um</i>
<i>In gladiō Ludovicī XIV inscrip̄tum erat: „..... sōlī solī“.</i>	<i>Splendidus, a, um</i>
<i>Patria</i> <i>in Eurōpa est.</i>	<i>Is, ea, id</i>

Nōtae.

IV. Lūdus quartus (Lēctiōnes XII – XIV)

1. Nustatykite daiktavardžių linksniuotę, o III linksniuotės daiktavardžių – ir linksniavimo tipą.

<i>ōmen, inis n</i>	<i>vulgus, ī n</i>
<i>secūris, is f</i>	<i>marmor, oris n</i>
<i>nauta, ae m</i>	<i>animal, ālis n</i>
<i>fīnis, is f</i>	<i>vir, virī m</i>
<i>māter, tris f</i>	<i>īnfāns, antis m</i>
<i>pānis, is f</i>	<i>vīs, - f</i>
<i>prīncipium, iī n</i>	<i>frāter, frātris m</i>
<i>humus, ī f</i>	<i>flōs, flōris m</i>
<i>tussis, is f</i>	<i>senex, senis m</i>
<i>pāstor, ōris, m</i>	<i>mare, is n</i>

2. Išverskite sakinius į lotynų kalbą ir pakeiskite į priešingą konstrukciją (dvejybiniai linksniai):

Merkurijus romėnų buvo laikomas (*imperf.*) vagių dievu.

Patirtį senovės žmonės pavadino (*perf.*) mokytoja.

Horacijus Graikiją pavadino (*perf.*) nugalėtojo nugalėtoja (nugalėtoja – *victrix, icis f*).

Graikai romėnų buvo pavadinti (*plusquamperf.*) graikiūkščiais (graikiūkštis – *graeculus, ī, m*).

Antikos žmonės vardą laikė (*imperf.*) likimu.

Tikras draugas Cicerono buvo laikomas (*imperf.*) retu paukščiu.

3. Paaiškinkite žodžio darybą ir nurodykite pamatinį žodį.

<i>Victor</i>	<i>Multitūdo</i>
<i>Dēscrīptio</i>	<i>Dolor</i>
<i>Ligneus</i>	<i>Virtūs</i>
<i>Brevitas</i>	<i>Exāmen</i>
<i>Laetitia</i>	<i>Pulchritūdo</i>

4. Iš pateiktų žodžių sudarykite prasminius sakinius.

- 1) *Rōma; statua; forum; multi, ae, a; stāre; in.*
- 2) *Gens; rex; multi, ae, a; parēre; ōlim.*
- 3) *Africa; animal; genus; varius; habitāre; in.*
- 4) *Mare; nauta; fortis; omnis, e; navigāre; per.*

5. Parašykite pateiktų vardažodžių nurodytus linksnius.

Žodis \ Linksnis	Acc. Sg.	Abl. Sg.	Nom. Pl.	Gen. Sg.
<i>Parēns</i>				
<i>Exemplar</i>				
<i>Custōs</i>				
<i>Facile</i>				
<i>Ignis</i>				

Nōtae.

V. Lūdus quīntus (Lēctiōnes XV – XVII)

1. Nustatykite veiksmažodžių asmenuotę.

<i>Cupiō, īvī, ītum, ere</i>	
<i>Vereor, veritus sum, verērī</i>	
<i>Ēripio, ripuī, reptum, ripere</i>	
<i>Commorior, mortuus sum, morī</i>	
<i>Recondo, idī, itum, ere</i>	
<i>Revertor, vertī (versus sum), ī</i>	
<i>Cōsentio, sēnsi, sēnsu, īre</i>	
<i>Gaudeo, gāvisus sum, ēre</i>	
<i>Extraho, trāxī, tractum, ere</i>	
<i>Regredior, gressus sum, ī</i>	

2. Nurodykite pateikto veiksmažodžio pagrindines formas ir išverskite į lietuvių kalbą.

<i>Rapti erātis</i>	
<i>Interfuērunt</i>	
<i>Philosophobāmur</i>	
<i>Possumus</i>	
<i>Puniētis</i>	
<i>Secūtus erō</i>	
<i>Fīs</i>	
<i>Factus est</i>	
<i>Dēsunt</i>	
<i>Vagābuntur</i>	

3. Įrašykite praleistas raides.

1. Homo totiēns mor_tur, quotiēns āmittit suōs. 2. Multae vōcēs ab eādem radīc_, quod et verbum „for, fātus sum, f_ri”, ort__ sunt. Vidē: fāma, familia, fābula, fātum, infāns, fās – nefās, fat_or et cetera. 3. Audīre disce, sī nescīs loqu_. 4. Amor, ut lacrima, ab oculō or_tur, in cor cadit. 5. Aestāt_ terra flōribus, herbīs et fronde arborum vest_ta est, hieme – tantum niv_. 6. Lēgātis, quī ex īnsul_ Samō missī erant et longā ōrātiōn_ auxilium rog_verant, Lacedaemoniī respondērunt: „Initium ōrātiōnis oblīt_ sumus, fīnem non intellēx_mus, quia initium non meminerāmus»

4. Išverskite veiksmažodžius į lotynų kalbą.

<i>nedalyvaudavai</i>	
<i>galėsime</i>	
<i>tampate</i>	
<i>pakenkei</i>	
<i>būsité išlikę</i>	
<i>dalyvauk</i>	
<i>galėdavome</i>	
<i>Trūksta</i>	
<i>vadovauti</i>	
<i>pasidarėte (tapote)</i>	

5. Parašykite pateiktų vardažodžių nurodytus linksnius.

Žodis	Linksnis	Gen. Sg.	Acc. Sg.	Abl. Sg.	Nom. Pl.	Gen. Pl.
<i>Genus</i>						
<i>Ea</i>						
<i>Auxilium</i>						
<i>Mortālis</i>						
<i>Quī</i>						

Nōtae.

VI. Lūdus sextus (Lēctiōnes XVIII – XXI)

1. Nustatykite daiktavardžių linksniuotę, o III linksniuotės daiktavardžių – ir linksniavimo tipą.

<i>Rādīx, īcis f</i>	<i>Solum, i n</i>
<i>Frūctus, ūs m</i>	<i>Premium, ī n</i>
<i>Poēta, ae m</i>	<i>Mundus, i m</i>
<i>Manus, ūs f</i>	<i>Senātus, ūs m</i>
<i>Agmen, inis n</i>	<i>Diēs, diēi m</i>
<i>Iter, itineris n</i>	<i>Fāma, ae f</i>
<i>Rēs, reī f</i>	<i>Iuvenis, is m</i>
<i>Causa, ae f</i>	<i>Lac, lactis n</i>
<i>Secūris, is f</i>	<i>Quercus, ūs f</i>
<i>Sōl, sōlis m</i>	<i>Faciēs, ēī f</i>

2. Parašykite veiksmažodžių dalyvius:

<i>Sequor, secūtus sum, sequī</i>				
<i>Tegō, tēxī, tēctum, tegere</i>				
<i>Audeō, aušus sum, audēre</i>				
<i>Patior, passus sum, patī</i>				
<i>Mittō, mīsī, missum, mittere</i>				
<i>Rapiō, rapuī, raptum, rapere</i>				
<i>Ferō, tulī, lātum, ferre</i>				
<i>Parcō, pepercī, temperātum, parcere</i>				
<i>Mentior, ītus sum, īrī</i>				
<i>Cupiō, īvī, ītum, cupere</i>				

3. Pagal prasmę parinkę būdvardį, įrašykite jį į sakinį, suderindami su pabrauktu daiktavardžiu.

<i>Colōres et odōres flōrum sunt.</i>	<i>Incertus, a, um</i>
<i>Amīcus certus in rē cernitur.</i>	<i>Liber, era, erum; summus, a, um</i>
<i>Stultitia omnium malōrum māter est.</i>	<i>Varius, a, um</i>
<i>Athēnae erant tunc urbs; ibi potestās populō erat.</i>	<i>Commūnis, e</i>

4. Nustatykite veiksmažodžių formas ir išverskite į lietuvių kalbą:

<i>Iubens</i>	
<i>loquendus</i>	
<i>molitus</i>	
<i>Natus</i>	
<i>latūra</i>	
<i>gaudens</i>	
<i>nominātus</i>	
<i>monitūra</i>	
<i>gavīsus</i>	
<i>temperātus</i>	

5. Sujunkite du sakinius, pavartodami *ablativus absolutus* konstrukciją.

1. *Venus iuvat. Paris Helenam rapuit.*
2. *Militēs omnēs timēbant. Dux fortem ōrātiōnem habuit.*
3. *Urbs condita est. Parvus numerus fēminārum erat.*
4. *Bona salūs est. Multa opera agere possum.*
5. *Aestās venit. Agricolae magnam frūmentī cōpiam spērant.*

Nōtae.

VII. Lūdus septimus (Lēctiōnes XXII – XXV)

1. Išverskite iš lotynų kalbos.

Obscurātō sōle, tenebrae factae sunt repente.

Quae potest esse iucunditas vitae, sublātīs amīcitiīs.

Rē intellectā, in verbōrum ūsū facilēs esse debēmus.

Graecī Themistocle duce Persās ad Salamīnem vicērunt.

Patre etiam regnante fīlius (Alexander) exercituī praeesse coepit.

Cicerōne puerō bellum inter Marium et Sullam ortum est.

Turbātō flumine melius (geriau) capiuntur piscēs.

Magnō itinere confectō, Caesar ad oppidum contendit.

Hostibus appropinquantibus, agricolae pecora sua in oppidum ēgērunt.

Mutātō nomine dē tē fābula narrātur.

Aliēnōs agrōs irrigas, tuīs sitientibus.

Terrā mutātā, non mutantur mōrēs.

Etiam sanātō vulnere, levis cicātrix manet.

Morte imminente vir probus a virtūte non dēflectet.

2. Parašykite šių veiksmažodžių visas bendratis.

<i>Suprasti</i>
<i>Atsakyti</i>
<i>Keisti</i>
<i>Vesti</i>
<i>Mąstyti</i>
<i>Griebti</i>

<i>Stumti</i>
<i>Mylēti</i>
<i>Traukti</i>
<i>Jausti</i>

3. Nustatykite formas.

<i>Cēpisse</i>	
<i>Iūtum īrī</i>	
<i>Cantātūrus, a, um esse</i>	
<i>Nātus, a, um esse</i>	
<i>Docērī</i>	
<i>Fuisse</i>	
<i>Nominātus, a, um esse</i>	
<i>Fundere</i>	
<i>Loquī</i>	
<i>Pōnī</i>	

4. Pakeiskite sakinius taip, kad juose atsirastų *accūsātīvus cum īnfīnītīvō* arba *nōminātīvus cum īnfīnītīvō* konstrukcija.

Pavyzdys:

Dolōrum remedium est oblīvio. – Scīmus dolōrum remedium esse oblīviōnem.

Rōmulus urbem ex nōmine suō Rōmam vocāvit. – Traditur...

Multī oratōrēs Dēmōsthenem imitātī sunt. - Dīcuntur...

Barba non faciet philosophum. – Nōtum est...

Poētae bonī a nōbis semper audientur, legentur. – Sperāmus...

Vērus amīcus pecuniā non parātur. – Dīcitur...

Rōma ōlim ab ānseribus servāta est. – Fāma est...

Nōtae.

VIII. Lūdus octāvus (Lēctiōnes XXVI – XXVIII)

1. Išverskite sakinius į lotynų kalbą, pavartodami *accūsātīvus cum īnfīnītīvō* arba *nōminātīvus cum īnfīnītīvō* konstrukciją

Žinoma, kad Troja graikų buvo sugriauta. Žinoma, kad graikai sugriovė Troją. Graikai tikėjo, kad jie nugalės Troją. Graikai tikėjo, kad Troja bus jų nugalėta. Atrodo, kad tu darai klaidą. Atrodo, kad mes padarėme daug klaidų. Tikimės, kad rytoj pas mus ateis daug draugų. Senovės istorikai pasakoja, kad Roma buvo įkurta Romulo ir Remo. Stebiuosi, kad tu man nieko neparąšei.

2. Išlaipsniukite būdvardžius.

Laipsnis Būdvardis	Gradus comparātīvus	Gradus superlātīvus
<i>Pulcher, chra, chrum</i>		
<i>Facilis, e</i>		
<i>Avārus, a, um</i>		
<i>Cārus, a, um</i>		
<i>Dīligēns, entis</i>		
<i>Audāx, ācis</i>		
<i>Gracilis, e</i>		
<i>Magnus, a, um</i>		
<i>Laetus, a, um</i>		
<i>Celer, eris, ere</i>		

3. Pagal prasme parinkite ir sujunkite du sakinius į vieną *accusativus cum infinitivo* arba *nominativus cum infinitivo* pagalba.

Sacerdōs dīxit.

Trāditur.

Exīstimō.

Poētae nārrant.

Neminis vita satis longa est.

Hercules ferās immānēs interfēcit.

Ōmina secunda sunt (ōmen, inis n – ženklas).

Aenēās ōlim in Italiam vēnit et urbem Albam

Longam condidit.

4. Išlaipsniuokite prieveiksmius.

Laipsnis Prievėiksmis	<i>Gradus comparātīvus</i>	<i>Gradus superlātīvus</i>
<i>Sapienter</i>		
<i>Cito</i>		
<i>Lībere</i>		
<i>Bene</i>		
<i>Difficile</i>		
<i>Breviter</i>		
<i>Fortiter</i>		
<i>Pulchre</i>		
<i>Male</i>		
<i>Dīligerter</i>		

5. Iš pateiktų būdvardžių sudarykite prieviksnius ir juos įrašykite į sakinius.

1. *Venit mors*, *rapit nōs*,
nēminī parcerur (*velōx; atrōx*). 2. *Quidquid agis,*
..... *age et respice fīnem* (*prūdēns*). 3. *Mulierēs,*
hostēs timētēs, ex urbe *egrediēbantur* (*celer*). 4.
Veteres fābulās *audīmus* (*libens*). 5.
..... *hominēs, quod volunt, credunt* (*libens*).
6. *Amīcī nostrī* *valent* (*bonus*).

Nōtae

IX. Lūdus nōnus (Lēctiōnes XXIX – XXXI)

1. Išverskite.

<i>Šis išmintingas vyras</i>	<i>Anuo metu</i>
<i>Vienam žmogui</i>	<i>Tą seną įrašą</i>
<i>Kiekviena pradžia</i>	<i>Kažkokiam jaunuoliui</i>
<i>Bet kurios žemės</i>	<i>Kokie nors reikalai</i>
<i>Apie tą patį miestą</i>	<i>Bet kurią dieną</i>
<i>Kažkokia rūšis</i>	<i>Vieno garsaus poeto</i>
<i>Kiekvieną pavasarį</i>	<i>Visiems piliečiams</i>
<i>Dvi draugės</i>	<i>Dviems draugams</i>
<i>Kažkokius laiškus</i>	<i>Vienoje valstybėje</i>
<i>Į kokį nors sodą</i>	<i>Trijų sūnų</i>

2. Perrašykite Jums įprastais arabiškais skaitmenimis.

MCMXCII	MMXII
MDLXXIX	MCDX
MCMXCI	MCCXXXVI
MDXLVII	MDCCCXII
MCMXVIII	MCMXXX
MMIV	MDCCLXV
MDL	MCMLXX
MDCCXLII	MDXCV
MCMXXXIX	MCMLXXXIX
MCCCLXII	MDCCLXIII

3. Įrašykite praleistas raides.

*Oedipus cum laetitiā ā plēb_ acc_ptus est, postquam Sphingis, ad port_s
Thebārum sed_ntis, h_c aenigma solvit: „Quid est? Māne qu_ttuor, diē*

du_bus, vesperī tribus pedibus ingreditur?” Respōnsum tāle est: „Homō: infāns, dum ingreditur, pedibus et man_bus ūt_tur, vir – pedibus, sen_x bacul_nīt_tur”.

4. Parinkite linksnį, kurio reikalauja prielinksnis:

<i>Per (tōtus diēs)</i>	<i>Apud (Rōmānī)</i>
<i>Ex (id tempus)</i>	<i>Propter (famēs et sitis)</i>
<i>Ex (librī)</i>	<i>Sine (socius)</i>
<i>Ad (aliquī homō)</i>	<i>Ab (ōvum)</i>
<i>Cum (omnēs filiī)</i>	<i>Ad (flūmen)</i>
<i>Inter (lūna et terra)</i>	<i>Sine (īra et studium)</i>
<i>Prō (nōs)</i>	<i>Dē (eadem causa)</i>
<i>Per (multī annī)</i>	<i>In (schola)</i>

5. Paaiškinkite žodžių kilmę, darybą ir reikšmę, nurodykite pamatinius žodžius.

<i>convenīre</i>		<i>prōvocātiō</i>	
<i>argenteus</i>		<i>vītālis</i>	
<i>magnitūdō</i>		<i>altitūdō</i>	
<i>ērudītus</i>		<i>concordia</i>	
<i>saltus</i>		<i>interesse</i>	
<i>laudātor</i>		<i>sensus</i>	
<i>orātio</i>		<i>brevitās</i>	
<i>ēvādere</i>		<i>laureus</i>	
<i>immortālis</i>		<i>laboriōsus</i>	
<i>nātiō</i>		<i>legālis</i>	

Nōtae

X. Lūdus decimus (Lēctiōnes XXXII – XXXV)

1. Īrašykite raides ir nustatykite veiksmažodžių laiką bei asmenį.

<i>D_m</i>	<i>Veni_s</i>
<i>Dar_m</i>	<i>Vēn_rit</i>
<i>D_derit</i>	<i>Venīr_tis</i>
<i>Dem_r</i>	<i>Vēniss_mus</i>
<i>Dār_ntur</i>	<i>Ven_reris</i>
<i>Scrīb_nt</i>	<i>Ag_retur</i>
<i>Scrīpsēr_nt</i>	<i>Ēger_nt</i>
<i>Scrīber_m</i>	<i>Āctus, a, um s_s</i>
<i>Scrīberēm_ni</i>	<i>Ag_s</i>
<i>Scrīpsis_es</i>	<i>Ag_nt</i>

2. Nustatykite konjunktyvų reikšmę sakiniuose ir išverskite.

1. *Vīvat nostra cīvitās, vīvat, crēscat, flōreat!* 2. *Pugnēmus prō libertātē patriae nostrae!* 3. *Prō patriā quī bonus cīvis dubitet morī?* 4. *Pānem quaerāmus arātrō.* 5. *In silvam ligna nē ferās.* 6. *Cēdant arma togae!* 7. *Prōsit!* 8. *Dictīs facta respondeant!* 9. *Omnia possideat, non possidet āera Mīnōs (Ovidius).* 10. *Hoc sine ūlla dubitātiōne cōfirmāverim ēloquentiam rem ūnam esse omnium difficillimam (Cicerō).*

3. Vietoje bendraties įrašykite reikiamą konjunktyvą.

Nihil aliud cūrō, quam ut bene (vīvere).

Omnēs rogant, ut tū errāntibus clārum vēritātis lūmen (ostendere).

Omnēs cīvēs optant, ut pāx (esse).

Explicāvī sententiam meam, ut tuum iūdicium (cōgnōscere).

Caesar mīlitēs equitēsque mīsīt, ut eōs, quī fugerit (persequī).

Specula inventa sunt, ut homō ipse sē (cōgnōscere).

Imperātor Hadriānus equōs et canēs sic amāvit, ut eīs sepulchra
..... (cōstituere).

Sōl efficit, ut omnia (flōrēre).

Dāte puerō pānem, ne (plōrāre).

Hannibal victus venēnum sūmpsit, nē vīvus in Rōmānōrum potestātem
..... (venīre).

4. Suderinkite pagrindinio ir šalutinio sakinio laikus.

Philippus, cum bellum contrā Persas (parāre), *occīsus est.*

Cum epistolam tuam (legere), *frāter meus vēnit.*

Diogenēs, cum gladium in viā iacentem (vidēre): „*Quis, -*
inquit, - tē perdidit, aut quem tū?”

Cicerō, cum Athēnis (esse), *Zēnōnem philosophum saepe audīvit.*

Cratēs, cum indoctum puerum (vidēre), *paedagōgum eius*
percussit.

Platō varios Sōcratis sermōnes hominibus trādīdit, cum Sōcratēs ipse litteram
nūllam (relinquere).

Pārēns eius, cum aeger (esse), *tamen omnibus rebus*
interfuit, cum infirmitātem corporis virtūte animī (superāre).

Sī tacuisses, philosophus (manēre).

5. Išverskite iš lotynų kalbos.

Volens nōlens. Nolo ego metuī, mālo amārī. Vīvimus nōn ut volumus, sed ut
possumus. Quod voles grātum esse, rārum effice. Multa ēveniunt homini, quae vult,
quae non vult. Dīc, mihi, utrum mālis nunquam nāsci, an nāsci moritūrus? Aliēna
vitia reprehendī quisque māvult, quam sua. Sī vis fēlix esse, estō. Sī vis amārī, amā.
Stultum facit fortūna, quem vult perdere.

Nōtae

Abbreviātionēs Latīnae

Santrumpa	Pilna forma	Vertimas	Gramatinis komentaras
AD	<i>anno Domini</i>	Viešpaties metais...	<i>anno</i> – <i>abl. sg.</i> iš <i>annus, i m.</i> <i>Domini</i> – <i>gen. sg.</i> iš <i>dominus, i m.</i>
NB!	<i>Nota bene!</i>	Gerai įsidėmėk!	<i>nota</i> – <i>imperativus praes. sg.</i> iš <i>notāre.</i>
etc.	<i>et cetera</i>	Ir kita (kiti); ir t.t.	<i>cetera</i> – <i>neutrum pl. nom. (acc.)</i> iš <i>ceterus, a, um.</i>
e.g.	<i>exempli gratiā</i>	pavyzdžiui...	<i>exempli</i> – <i>gen. sg.</i> iš <i>exemplum, i n.</i>
a.m.	<i>ante meridiem</i>	Prieš vidurdienį (iki 12 val.)	<i>meridiem</i> – <i>acc. sg.</i> iš <i>meridies, ei m.</i>
p.m.	<i>post meridiem</i>	Po vidurdienio (po 12 val.)	<i>meridiem</i> – <i>acc. sg.</i> iš <i>meridies, ei m.</i>
C.V. arba CV	<i>curriculum vitae</i>	Gyvenimo aprašymas; pažodžiui „gyvenimo apibėgimas, eiga”	<i>vitae</i> – <i>gen. sg.</i> iš <i>vita, ae f.</i>
i.e.	<i>id est</i>	tai yra; t.y.	
M.A.	<i>magister artium</i>	Magistro laipsnio santrumpa, pažodžiui „menų mokytojas”	<i>atrium</i> – <i>gen. pl.</i> iš <i>ars, artis f.</i>
PhD	<i>Philosophiae doctor</i>	Filosofijos daktaras; mokslinio laipsnio santrumpa	<i>philosophiae</i> – <i>gen. sg.</i> iš <i>philosophia, ae f.</i>
P. S.	<i>post scriptum</i>	po to, kas buvo parašyta	<i>scriptum</i> – vedinys iš <i>scribo, scripsi, scriptum, scribere</i>

Latīnum vīvum

Žmogus – Homo

Kūnas - Corpus

Galva – caput, itis n

Antakis – supercilium, iī n (1)

Veidas – faciēs, ēī f

Kakta – frōns, frontis f (6)

Akis – oculus, ī m (2)

Nosis – nāsus, ī m (9)

Skrustas – gena, ae f (3)

Burna – ōs, ōris n (10)

Lūpa – labrum, ī n (4)

Smakras – mentum, ī n (11)

Dantis – dēns, dentis m

Ausis – auris, is f (8)

Plaukas (-ai) – capillus, ī m (7)

Kaklas – collum, ī n (5)

Ranka - brāchium, i n (dilbis, ranka nuo
riešo iki alkūnės, visa ranka), manus, ūs f

Koja – crūs, crūris n (blauzda), pės, pedis
m

Pirštas – digitus, ī m

Krūtinė – pectus, oris n

Širdis – cor, cordis n

Skrandis – stomachus, ī m

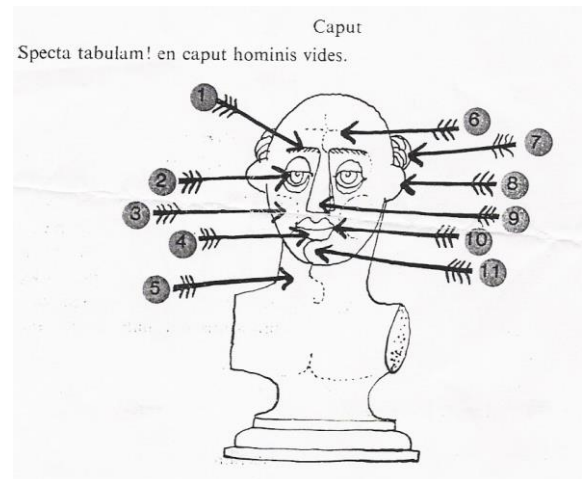
Nugara – tergum, ī n

Kaulas – os, ossis n

Kraujas - sanguis, inis m

Nervas – nervus, ī m

Raumuo – mūsculus, ī m

Siela – Mens

Siela – mēns, mentis f; animus, ī m;

Protas – mēns, mentis, f; ratio, ōnis f;
[sēnsus, ūs m]

Jausmas – sēnsus, ūs m

Meilė – amor, ōris m, cāritās, ātis f

Troškimas, aistra – cupiditās, ātis f,
[voluptas, atis]

Geismas - cupīdo, inis f

Nuotaika? - affectus, ūs f (reiškia taip pat
susijaudinimą, „jausmų protrūki“)

Džiaugsmas – gaudium, ī n

Skausmas – dolor, ōris m

Pavydas – aemulatio, ōnis (varžymasis),
līvor, ōris m (paž. geltonai mėlyna spalva),
invidia, ae f (pagrindinė reikšmė pavydas,
antra - neapykanta)

Kilnumas – nōbilitas, ātis f – [žinomumas,
kelti prie vita sociale]

Pyktis – īra, ae f

Neapykanta – invidia, ae f

Kantrybė – patientia, ae f

Viltis – spēs, ēi f

Pasitikėjimas – fidēs, eī f

Baimė – timor, ōris m

Frazės

Išlikti ramiam, neprarasti savitvardos – aequo animo esse

Būti gerai nusiteikusiam – bonum stomachum habēre

Prarasti viltį – omnem spem dēpōnere

Žmogaus amžiaus tarpsniai – itercensus aetātis humānae

Aetas, atis f – amžius

Jaunuolis /paauglys – adolēscēns, entis m, f

Moteris – mulier, eris f, fēmina, ae f

Mergaitė – puella, ae f

Berniukas – puer, erī m

Jaunuolis, ė – iuvenis, is m, f

Jaunystė – iuventūs, ūtis f (nuo dvidešimt iki keturiasdešimt penkerių)

Vyras – vir, ī m; mās, maris m

Mirtis – mors, mortis, f; obitus, ūs m

Narsa, drąsa - fortitūdo, inis f

Pamaldumas – pietās, ātis f

Gailestingumas – misericordia, ae f

Dorybė – virtūs, ūtis f

Yda – vitium, ii n

Gimimas – ortus, ūs, m; nāscētia, ae f; genitūra, ae f

Gimti - nāscor, nātus sum, nascī

Kūdikis – infans, antis m, f

Mergina – virgo, inis f

Senis, senė – senex, senis m, f

Senė – anus, ūs f

Senatvė – senectūs, ūtis f

Gyvenimas – vīta, ae f

Šeima – Familia

Sužadētuvēs – spōnsālia, um n

Sužadētīnē – spōnsa, ae f

Sužadētīnis – spōnsus, i m

Santuoka – conūbium, ī n; mātirimōnium, ī n;

Vesti – in mātirimōnium ducere

Išteketi – in mātirimōnium dāre

Vestuvēs – nūptiae, ārum f

Sutuoktīnis – conīūx, iugis m, f

Žmona – uxor, ōris f

Vyras – marītus, ī m

Uošvis – socer, erī (gal tik i) m

Uošvienē, anyta – socra, ae f

Gimdytojai, tėvai – parentēs, um (iš perēns, entis m, f)

Socialinis gyvenimas – Vīta Sociālis

Žmogiškumas – hūmānitās, ātis f

Kultūringumas – urbānitās, ātis f

Mandagumas – commoditās, ātis f

Šlovė – laus, laudis f

Garbė – honor, ōris m

Padorumas – decus, oris n

Ižymumas – claritūdo, ūdinis f

Motina – māter, tris f

Tėvas – pater, tris m

Sūnus – fīlius, ī m

Duktė – fīlia, ae f

Brolis – frāter, tris m

Sesuo – soror, ōris f

Senelis – avus, ī m

Senelė – ava, ae f

Anūkas – nepōs, ōtis m

Anūkė – neptis, is f

Giminaitis – propinquus, ī m

Teta – mātertera, ae f (iš motinos pusės), amita, ae f (iš tėvo pusės)

Dėdė – avunculus, ī m (iš motinos pusės), patruus, ī m (iš tėvo pusės)

Kilnumas – nōbilitas, ātis f

Negarbė – dēdecus, oris n; probum, ī n

Pasmerkimas – vituperātio, ōnis f

Gerbti – colo, coluī, cultum, colere

Vertinti – aestimo, āvi, ātum, āre

Niekinti – contemno, tempstī, temptum, ere; sperno, sprėvi, sprėtum, ere; dēspicio, spėxi, spectum, ere

Frazės

Būti garbinamam – laudibus flōrēre

Būti žinomu, apkalbamu – in ōrē omnium esse

Būti pasmerktu – in vituperātiōnem incidere

laikytis duoto žodžio – in fidē manēre

Duoti žodį – fidem dāre

Vykdyti pažadą – fidem adimplēre

Sulaužyti duotą žodį – fidem frangere

Dictiōnes cōgnitiōnis – susipažinimo frazės

Kaip vadinsiesi? / Kuo tu vardu? – Quī vocāris? / Quod est nōmen tuum?

Mano vardas ... – Mihi nōmen est ...

Kokios tu tautybės – Cūiās es? Quō genere es?

Iš kur tu esi? – Unde vēnis?

Kiek tau metų? – Quot annos nātus es / Quot annos habes?

Man dvidešimt metų – Vīginti annos natus sum / Vīginti annos habeo

Kuo užsiimi? (kokia tavo profesija) – Quod mūnus geris?

Esu medikas – Medicus sum

Ką veiki? – Quid agis?

Esu studentas – Scholasticus / studens sum

An habēs fratrem/sorōrem? – Ar turi brolių/seserį?

Mihi duae sorōrēs sunt – Turiu dvi seseris.

Dictiōnes commoditātis – mandagumo frazės

Labas dienas – Bonum diem (tibi exopto)

Labas vakaras – Bonum vesperum (vobis precor)

Geros nakties – Bonam noctem

Sveikas, sveiki – Salvē, salvēte

Lik sveikas, likite sveiki – Valē, valēte

Kaip laikaisi? – Ut valēs? Quōmodo tē habes?

Sī valēs, bene est, ego valeo – jei esi sveikas, gerai, aš esu sveikas (laiško pradžios frazė).

Gerai – Bene mihi est

Puikiai – Optimē mē habeo

Šiaip sau – Moderātē mē habeo

Blogai – Male mē habeo

Labai blogai – Pessimē mē habeo

Kada vėl pasimatysim? - Quandō iterum conveniēmus?

Iki pasimatymo – Inter nōs revideāmus

Iki rytdienos – In crāstinum

Dėkoti – Gratiās agere

Dėkoju / ačiū – Gratiās (tibi / vōbīs) ago

Labai dėkoju - Gratiās ingentes / plūrimas / maximas ago

Nėra už ką – Nōn est causa

Prašau / prašome – Quaeso / quaesimus

Atsiprašyti už kažką – sē excūsāre dē aliquā rē

Atsiprašau – Veniam peto

Atleiskite man - Veniam mihi date / Ignōscātis mihi / excūsāte mē

Atleiskite, prašau, kad pavėlavau – Moram / retardātionem meam excūsāte, quaeso

Atleisk, kad tau trukdau – Dā mihi veniam, quod molestiam tibi affero

Jausmų išraiška – expressiō sēnsūs

Kaip blogai – Indignum! / Malum! / Dolendum est!

Kokia nelaimė – O factum male!

Man labai gaila – Valde doleō

Oi, aš nelaimingas(a)! – Heu mē miserum(am)!

Kaip gražu! – O quam pulchrum est! O quanta speciēs!

Kokia laimė! – Quam bene ēvēnit!

Išties! Dievaži! (Vardan Herkulio!) – Me Hercle (Hercule)!

Vai! Ak! Vargas! – Vae!

Vargas man! – Vae miserō mihi!

Linkėjimai, sveikinimai – ōmina, grātulātiōnes

Į sveikata! – Prōsit!

Laimingai! – Fēlīciter!

Gero apetito! – Bonam orexin!

Gero kelio! – Bonum iter!

Gerų atostogų! – Ferias fēlīces!

Laimingų Naujųjų Metų! – Fēlīcem Annum Novum! Novum Annum faustum fēlīcem!

Ilgiausių metų, ilgiausių! – Plūrimōs annōs, plurimōs!

Su gimtadieniu! – Felicem diem natalem!

Klausiamieji žodžiai

Ką? - quid?

Kas? - quis?

Kam? – cui?

Kur? – ubi?

Iš kur? – unde?

Kodėl? – cūr? quārē?

Kada? – quandō?

Kiek? – quantum?

Kiek laiko? Kaip ilgai? – quamdiū?

Kiek kartų? – quotiens?

Laikas – Tempus

Amžius – aetās, ātis f

Šimtmetis – saeculum, ī n

Metai – annus, ī m

Mėnuo – mėnsis, is m

Savaitė – septimāna, ae f

Diena – diēs, ēī f

Nustatyti laikrodį – hōrologium aptāre

Kelinta valanda? – quota hōra est?

Valanda – hōra, ae f

Minutė – minuta, ae f

Sekundė – secunda, ae f

Laikrodis – hōrologium, īī n

Žadintuvas – hōrologium excitātōrium

Laikrodis vėluoja – hōrologium retardātur

Laikrodis rodo tikslų laiką – hōrologium hōram accūrātissimē indicat

Kai laikrodis blogai rodo laiką, jį reikia taisyti – cum hōrologium mentītur, id corrigendum est

Metų laikai – annī tempora (hōrae)

Pavasaris – vēr, vēris n

Kovas – Mārtius

Vasara – aestās, ātis f

Balandis – Aprīlis

Ruduo – autumnus, ī m

Gegužė – Māius

Žiema – hiems, hiemis f

Birželis – Iūnius

Quando? – Kada?

Liepa – Iūnius

Vērė, aestātė, autumnō, hiemė – pavasari,
vasarą, rudenį, žiemą

Rugpjūtis – Augustus

Rugsėjis – September

Spalis – Octōber

Mėnesiai – mėnses

Lapkritis – November

Sausis – Jānuārius

Gruodis – December

Vasaris – Februārius

Ovidius, praeclārus poēta Rōmānus, hōrās ita dēscribīt:

Pōma dat autumnus, fōrmōsa (e)st messibus aestās,

Vēr praebet flōrēs, igne levātur hiems. (Ov. Remed. II, 187-188).

Savaitē - Septimana

Pirmadienis – diēs Lūnae

Antradienis – diēs Mārtis

Trečdienis – diēs Mercuriī

Ketvirtadienis – diēs Iovis

penktadienis – diēs Veneris

šeštadienis – diēs Sāturnī

sekmadienis – diēs Sōlis

Dienos ir nakties tarpsniai – intercessūs diē et noctis

apyaušris - dīlūculum, ī n

aušra - aurōra, ae f

ankstus rytas – mātūtīnum, ī n

rytas – māne n, exoriēns, entis m

vidurdienis – merīdiēs, ēī f

diena – diēs, ēī m, f

vakaras – vesper, ī m

naktis – nox, noctis f

vidurnaktis – merīdiēs noctis

Dē temporē, mēnsibus et hōrīs plūs in Miscellāneā lege.

Laiko prievieksmiai – adverbia temporalia

tuomet – tum, tunc,

ilgai – diū

iš pradžių – initiō

iš naujo – rūrsus, rūrsus

rytoj – crās

jau – iam

vakar – herī

šiandien – hodiē

kiekvienais metais – quotannīs

kiekvieną dieną – singulīs diēbus

dabar – nunc

greitai – citō

kaip ilgai - quam diū

neseniai (kitados) - nūper

vėliau, po to – deinde

visada – semper

dažnai – saepe

staiga, netikėtai – subito

kažkada – olim

kartą – semel

Gamtos reiškiniai – phaenomena natūrae

Vaivorykštė – pluvius arcus, arcus caelestis

Žaibas – fulmen, inis n

Griaustinis – tonitrus, ūs m

Debesis – nūbēs, is f

Lietus – pluvia, ae f; imber, bris m – smarkus lietus

Audra – tempestās, ātis f (audra, dargana, kruša); procella, ae f (audra, vėtra)

Vėjas – ventus, ī m

Sniegas – nix, nivis f

Šaltis – frīgus, oris n

Karštis – calor, ōris m

Drėgmė – hūmiditās, ātis f

Dangus – caelum, ī n

Žemė – terra, ae f

Vanduo – aqua, ae f

Oras – āēr, āeris n

Namai – domus

Namas, namai – domus, ūs f

Butas, gyvenamoji vieta – domicilium, ī n

Būstas – casa, ae f

Atskirai stovintis namas – ĩnsula, ae f

Skambutis, varpelis – tintinnābulum, ī n

Raktas, spyna, užraktas – clāvis, is f

Durys – iānua, ae f

Įėjimas, durys, vartai – ōstium, ī n

Koridorius – faucēs, ium f

Pakaba – uncus vestiārius

Laiptai (kopėčios) – scālae, ārum f

Kambarys – aedes, is f; cubiculum, ī n

Kambarėlis - cella, ae f

Svetainė – ātrium, ī n, sellaria, ae f (su kėdėmis)

Sofa – lecticulus, ī m

Televizorius – televizorium, ii n

Miegamasis – cubiculum, ī, dormitorium, ī n, thalamus, ī m (gr.)

Lova – lectus, ī m; cubile, is n

Vonia – balneum, ī n; lavatorium, ii n

Vonios kambarys ?

Tualetas – aumātium, i (teatre, cirke)

Virtuvė – culīna, ae f

Valgomasis – trīclīnium, ī n, cēnāculum, ī n

Stalas – mēnsa, ae f (mēnsam pōnere – padengti stalą, mēnsam tollere – nudengti stalą, mēnsā surgere – keltis nuo stalo)

Kėdė – sėdės, is f, sella, ae f

Krėslas – arcisellium, ī n

Terasa – sōlārium, ī n

Elektros šviesa – lumen electricum

Nuomos mokestis – locarium, ī n

Maistas – cibus

Pusryčiai - iēntāculum, ī n (valgomi anksti), prandium, ī n (valgomi šiek tiek vėliau, kaip priešpiečiai)

Pietūs – cēna, ae f

Vakariene – vesperna, ae f

Valgyti, maitintis - cibum sūmere

Gaminti valgį (taip pat virti, kepti) - coquō, coxī, coctum, ere

Virti – ferveo, ferbui, -, fervēre;

Puodas – ōlla, ae f, caccabus, i m (gr.)

Ōlla male fervet – paž. Puodas blogai verda – perkeltinė reikšmė: reikalai prasti

Keptuvė – patella, ae f; sartāgo, inis f

Kepti - asso, āvi, ātum, āre; būti kepamu - assārī

Lėkštė – patella, ae f, scutra, ae f

Šakutė – fuscina, ae f (deminutyvas iš fuscina – žeberklas)

Peilis – culter, erī m

Šaukštas – cochlear, āris n

Valgis, patiekalas – mēnsa, ae f (pirmoji reikšmė „stalas“);

culīna, ae f (pirmoji reikšmė „virtuvė“, iš čia būdv. culīnārius, a, um, - virtuvės, virtuvinis)

Užkandis – gustātio, ōnis f

Mėsa – carnis, is f

Jautiena – būbula, ae f

Veršiena – vitulīna, ae f

Kiauliena - porcīna, ae f

Dešra – botulus, ī m; farcīmen, inis n; longavo, ōnis m,

Sūris – cāseus, ī m

Makaronai – funiculi, orum m; spacelli, orum m – žodynas neduoda

Pica – pitta, ae f

Mėsainis / sumuštinis – pulpāmen
(mėsiškas valgis) Hamburgicum

Žuvis – piscis, is m

Tyrė, košė - puls, pultis f

Varškė – māssa lactis coāctī, paž.
surūgusio pieno masė

Duona – pānis, is m

Grybas – fungus, ī n

[Baravykas – boletus, ī m]

Kiaušinis – ōvum, ī n

Medus – mel, mellis n

Miltai – farina, ae f

Pyragas – crustum, ī n (kepinys), farreum,
ī n (kvietinis pyragas / batonas)

Daržovės – planta horti [hortus – sodas,
daržas, prk. r. daržovės]

Bulvė – sōlānum, ī n

Morka – carōta, ae f

Kopūstas – brassica, ae f

Burokas – bēta, ae f

Svogūnas – caepa, ae f

Česnakas – ālium, iī n

Salota – lactūca, ae f

Agurkas – cucumis, eris m

Pomidoras – pōmum aureum

Daržovių mišrainė (salotos) – acētāria,
ōrum, n

Vaisiai – frūctūs, poma (medžių vaisiai)

Vynuogė – ūva, ae f

Obuolys – mālum, ī n

Kriaušė – pirum, ī n

Uoga – acinus, ī m; bāca, ae f

Žemuogė – fragum, I n

Vyšnia – cerasum, I n

Melionas – mėlo, ōnis m (gr.)

Persikas – mālum Persicum

Citrina – citreum, ī n

Vaisių salotos – satura, ae f

Prieskoniai – bonae rēs

Cukrus – saccharum, ī n

Druska – sāl, salis m

Pipirai – piper, eris

Žolelės – herbae iš herba, ae f

Bazilikas – ocimum basilicum

Čiobrelis – thymus, ī m

Raudonėlis – origānī herba

Mėta – menthe, ae f

svogūnas – cepa, ae

Desertas – secunda mensa, bellaria

skanėstai – bellaria, iōrum

Pyragas – crustum, ī n

Paplotėlis, - placenta gali reikštii tortą

Pyragaitis, meduolis, saldainis –
crustulum, ī n

Pyragaičiai, meduoliai – dulciōla, ōrum n
sausainis

Ledai – gelatum, ī n; sorbitio algida,
glacies edibilis

Tortas – torta, ae f vlg. - duonos
kepaliukas

Saldainis – crustulum

Paplotėlis – pastillum, ī n

Pyragas su varške, medumi – scriblīta, ae f

Padažas – iurulentia, ae f

Aliejus - oleum, ī n

Sviestas – butyrum, ī n gr

Taukai, lašiniai – lāridum, ī n

Taukai, riebalai – sēbum, ī n

Kečupas – liquamen aurimalaceum

Gėrimai – pōtiones

Puodelis – aulula, ae f , capula, ae f

Stiklinė – vitreāmen, inis n

Butelis – gr. lagoena, ae f; aedacula, ae f

Taurė – calyx, ycis m (gr.); culullus, ī m;

Taurelė – pocillum, ī n

Vanduo – aqua, ae f

Mineralinis vanduo – aqua mineralis

Vynas – vinum, ī n

Alus, gira – cervīsia, ae f

Arbata – thea, ae f

Kava – cafea, ae f; potio cafearia

Espresso kava – cafea expressa

Sultys – liquamen, inis n; sūcus, ī m

Limonadas – limonata, ae f

Pienas – lac, lactis m

Konjakas – valida potio Conniacensis

Vyno ir medaus gėrimas – mulsum, ī n

Gaivieji gėrimai – potiones vivifici

Dė vīnō plūs in *Miscellāniā* lege.

Baras / kavinė – thermopolium, ī (smuklė su karštais gėrimais), cafēum, ī n

Aludė (smuklė, „pabas“) – caupōna, ae f

Aptarnauti – ministro

Padavėjas – īnstitor, ōris m, famulus

Patarnauti – ministro, avi atum, are

Savitarna – ministrario propria

Esu išalkęs – esurio, fame crucior

Esu ištroškęs – sitio, sitim habeo

Ar nori eiti su manimi į barą / kavinę – visne mecum ad thermopolium venire

Eikime į kavinę išgerti arbatos – eamus ad thermopolium ad huriendam theam

Padavėjau, prašyčiau puodelį arbatos – eia, famule, capidulam theae, quaeso

Atnešk man puodelį kavos – mihi pocillum potionis cafeariae effer

Šiek tiek pieno – parum lactis?

Kapučino kava – cucullulus (iš cucullus – gobtuvas)

Kiek kainuoja kapučino? – quanti emitur cucullulus

Duok man balto vyno taurę – da mihi poculum vini albi

Ši pica skaniai kvepia – ista pitta iucunde sapit

CXXI. *Mustaceos* sic facito. Farinae siligeneae modium unum musto conspargito. Anesum, cuminum, adipis P. II, casei libram, et de virga lauri deradito, eodem addito, et ubi definxeris, lauri folia subtus addito, cum coques.

LXXXIV. *Savillum* hoc modo facito. Farinae selibram, casei P. II S una conmisceto quasi libum, mellis P. * et ovum unum. Catinum fictile oleo unguito. Ubi omnia bene conmiscueris, in catinum indito, catinum testo operito. Videto ut bene percoquas medium, ubi altissimum erit. Ubi coctum erit, catinum eximito, papaver infriato, sub testum subde paulisper, postea eximito. Ita pone cum catillo et lingula. (Cato *De agri cultūra*).

Mustacei (mustum) pyragėliai

500 g miltų, 300 ml vynuogių sulčių (*mustum* – jaunas vynos), 2 šaukšt. kumino, 2 šaukšt. anyžių sėklų, 100 g kiaulės taukų, 50 g smulkinto avies sūrio, lauro lapelių. Kepti ant laurų lapelių.

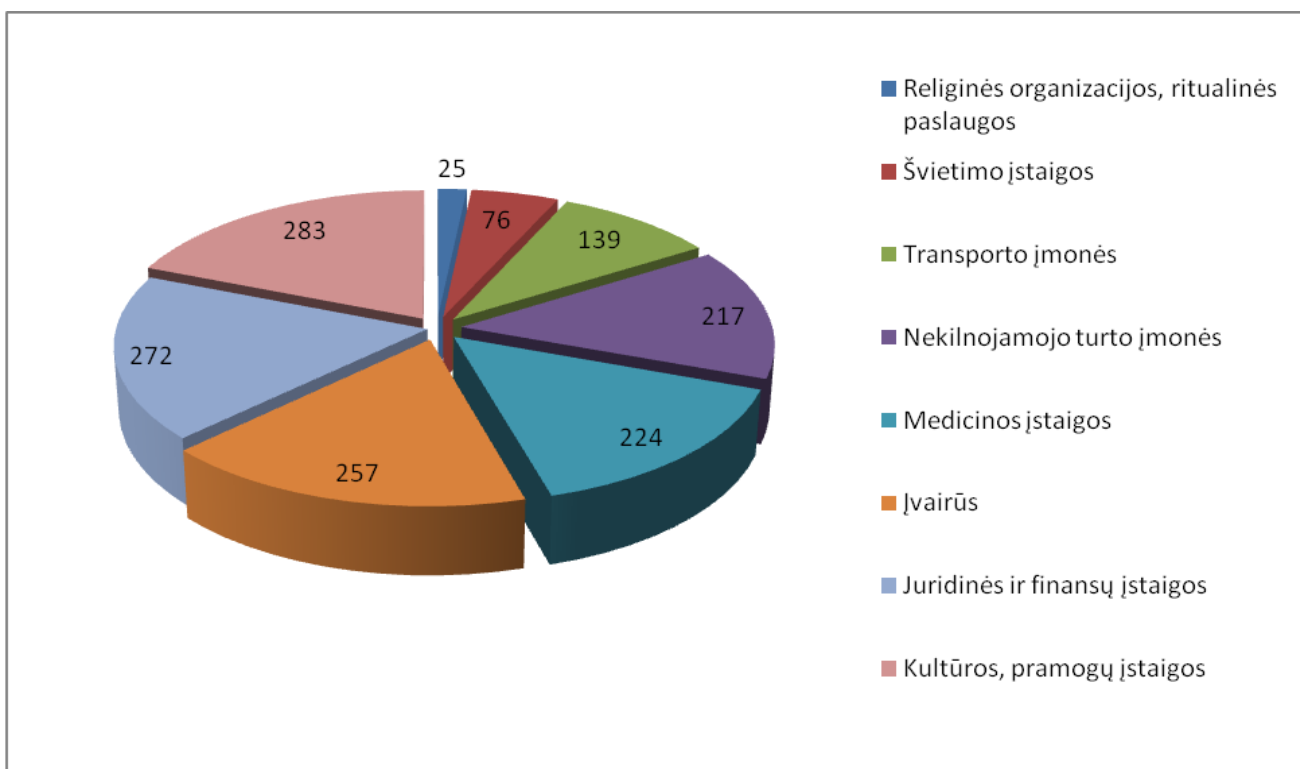
Savillum - varškės pyragėlis

800 g varškės, 165 g miltų, 80 g medaus, 1 kiaušinis. Kepimo indą patepti aliejumi. Iškepusį pabarstyti aguonomis.

Lotynų kalba Lietuvos viešajame diskurse

VŠĮ „Registru centras“ duomenimis 2014 m. Lietuvoje buvo 1493 įmonės lotyniškais pavadinimais (prieiga internete: www.registrucentras.lt). Lotynų kalba – viena seniausių kalbų pasaulyje, ja kalbėjusių romėnų kultūra yra Europos ir Vakarų pasaulio kultūrinis pamatas, todėl lotyniškas organizacijos, įmonės pavadinimas be tiesioginės prasmės konotuoja ir papildomą: susieja organizacijos veiklą su tradicija, kultūriniu kontekstu.

VU KHF bakalaurės Dianos Jušmanovaitės 2014 m. atlikto tyrimo rezultatai – lotyniškų pavadinimų paplitimas įvairių sričių įstaigų ir organizacijų pavadinimuose – atsispindi schemeje. Grafiškai tyrimo rezultatus pateikė tyrimo vadovė doc. dr. Skirmantė Biržietienė.

1. Išverskite, aptarkite darybą ir rekomenduokite, kaip pataisyti netikslius pavadinimus.

<i>Consilium optimum</i>	
<i>Bene factum</i>	
<i>Fors infinita</i>	
<i>Aurum filum</i>	
<i>Domus artis</i>	

<i>Transitus optimus</i>	
<i>Res primus</i>	
<i>Ultima via</i>	
<i>Eventum</i>	
<i>Bonus nomen</i>	
<i>Spiritus artis</i>	
<i>Nocte silenti</i>	
<i>Bonus aurum</i>	
<i>Domus arx</i>	
<i>Artis decus</i>	
<i>Idea domi</i>	
<i>Ad competentiam</i>	

2. Išverskite įvairių Lietuvos organizacijų pavadinimus ir pabandykite iš pateikto sąrašo nustatyti jų veiklos sritį.

<i>Ars medica</i>		Religinės organizacijos, ritualinės paslaugos
<i>Dens sanus</i>		Švietimo įstaigos Mokslas
<i>Clarus mundus</i>		Transporto įmonės
<i>Monte pacis</i>		Nekilnojamojo turto įmonės
<i>Fortis lupus</i>		Medicinos įstaigos
<i>Canticum novum</i>		Kultūros ir pramogų organizacijos
<i>Veni gaudere</i>		Juridinės ir finansų įstaigos
<i>Homo ludens</i>		Kitos

<i>Ultima via</i>	
<i>Nocte silenti</i>	
<i>Domus fortis</i>	
<i>Domus arboris</i>	
<i>Sum primus</i>	
<i>Transitus optimus</i>	
<i>Vita decora</i>	
<i>Ursa maior</i>	
<i>Lingua perfecta</i>	
<i>Arcus novus</i>	
<i>Respectus philologicus</i>	

Clavem in pagina LXVIII quaere!

3. Pabandykite sukurti įmonės / organizacijos / įstaigos pavadinimų su Lietuvos viešajame diskurse dažnai vartojamais lotyniškais žodžiais arba pasiūlyti visai naujų.

Bonus, a, um:

Magnus, a, um:

Novus, a, um:

Optimus, a, um:

Rēs, reī f:

Vīta, ae f:

Via, ae f:

Stēlla, ae f:

Prīmus, a, um:

Domus, ūs f:

**Nomina multa Latina in pagina LXIX – LXX lege.
Nōtae dē nominibus Latīnīs.**

Dēliciae lēctōris

Q. Horatius Flaccus

Epodon liber, II

*Beatus ille qui procul negotiis,
ut prisca gens mortalium,
paterna rura bubus exercet suis
solutus omni faenore
neque excitatur classico miles truci
neque horret iratum mare
forumque vitat et superba civium
potentiorum limina.
ergo aut adulta vitium propagine
altas maritat populos
aut in reducta valle mugientium
prospectat errantis greges
inutilisquē falce ramos amputans
feliciores inserit
aut pressa puris mella condit amphoris
aut tondet infirmas ovis.
vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus agris extulit,
ut gaudet insitiva decerpens pira
certantem et uvam purpurae,
qua muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane, tutor finium.*

<i>Procul (abl.) – toli nuo</i>	<i>Mūgiens, ientis – galvijās</i>
<i>Negōtium, ī n – užsiēmimas, reikalas</i>	<i>Prō-specto, āvī, ātum, āre – prižiūrėti</i>
<i>Prīscus, a, um – ankstesnis, senas</i>	<i>Inūtilis, e - nenaudingas</i>
<i>Paternus, a, um – tėvo</i>	<i>Falx, falcis f - pjautuvas</i>
<i>Solūtus, a, um – paleistas, laisvas</i>	<i>Am-puto, āvī, ātum, āre – apipjauti, nupjauti</i>
<i>Fēnus, oris n = foenus, oris n – skola</i>	<i>Īn-sero, sēvī, situm, ere – įterpti, įskiepyti</i>
<i>Ex-cito, āvī, ātum, āre – žadinti, kelti</i>	<i>Mel, mellis n – medus</i>
<i>Classicum, ī n – karinis trimitas</i>	<i>Premo, pressī, pressum, ere – spausti, slėgti, laikyti</i>
<i>Trux, trucidis – šaižus</i>	<i>Amphora, ae f – amphora</i>
<i>Līmen, inis n - slenkstis</i>	<i>Tondeo, totondī, tōnsum, ēre – kirpti</i>
<i>Ad-olesco, olēvī, ultum, ere – paaugti, bręsti</i>	<i>Mītis, e - minkštas</i>
<i>Propāgo, inis f – atžala</i>	<i>Auctumnus = autumnus</i>

<i>Vītis, is f - vynuogienojus</i>	<i>Ex-fero, tuli, lāum, ferre - išnešti</i>
<i>Marito, āvī, ātum, āre – sutuokti, skiepyti</i>	<i>Īnsītīvus, a, um – įskiepytas</i>
<i>Populus, ī f – topolis</i>	<i>Pyrum, ī = pirum, i n - kriaušė</i>
<i>Reductus, a, um – tolimas</i>	<i>Priāpus, ī – Priapas, sodų dievas</i>
<i>Tūtor, ōris m - saugotojas</i>	<i>Silvānus, ī – Silvanas</i>

*libet iacere modo sub antiqua ilice,
modo in tenaci gramine:
labuntur altis interim ripis aquae,
queruntur in Silvis aves
frondesque lymphis obstrepunt manantibus,
somnia quod invitet levis.
at cum tonantis annus hibernus Iovis
imbris nivisque comparat,
aut trudit acris hinc et hinc multa cane
apros in obstantis plagas
aut amite levi rara tendit retia
turdis edacibus dolos
pavidumque leporem et advenam laqueo gruem
iucunda captat praemia.
quis non malarum quas amor curas habet
haec inter obliviscitur?
quodsi pudica mulier in partem iuvet
domum atque dulcis liberos,
Sabina qualis aut perusta Solibus
pernicis uxor Apuli,
sacrum vetustis exstruat lignis focum
lassi sub adventum viri
claudensque textis cratibus laetum pecus
distantia siccet ubera
et horna dulci vina promens dolio
dapes inemptas adparet:*

<i>Libet, libuit, ēre – norisis</i>	<i>Ilex, icis f – akmeninis ąžuolas</i>
<i>Tenax, acis - tankus</i>	<i>Gramen, inis n – žolė</i>
<i>Queror, questus sum, queri - skūstis</i>	<i>Frōns, frondis f – lapai, lapija</i>
<i>Lympha, ae f – skystis</i>	<i>Ob-strepo, strepuī, -, strepere – ūžti, šniokšti</i>
<i>Tono, tonuī, -, tonāre – griausti</i>	<i>Trūdo, trūsī, trūsum, trūdere – spausti, varyti</i>
<i>Ob-sto, stitī, (stātum), stāre – stovėti priešais, stovėti ant kelio, trukdyti, kliudyti</i>	<i>Plaga, ae f – tinklas, kilpa</i>
<i>Ames, itis m – šakių pavidalo laikiklis, ant</i>	<i>Tendo, tetendī, tentum (tensum), tendere –</i>

<i>kurio tvirtinamas tinklas paukščiems gaudyti</i>	<i>įtempti, ištiesti</i>
<i>Rēte, is n - tinklas</i>	<i>Turdus, ī m - strazdas</i>
<i>Pavidus, a, um - bailus</i>	<i>Advena, ae f - ateivis, atėjūnas</i>
<i>Grūs, gruis m f - gervė</i>	<i>Laqueus, ī m - virvė su kilpa, pinklės</i>
<i>Pudīcus, a, um - drovus, doras, gėdingas</i>	<i>Per-ūro, ussī, ūstum, ūrere - sudeginti, deginti</i>
<i>Pernīx, īcis - vikrus, apsukrus, greitas</i>	<i>Vetustus, a, um - senas</i>
<i>Ex-struo, strūxī, strūctum, struere - sukrauti</i>	<i>Lassus, a, um - pavargęs</i>
<i>Crātis, is f - pynė iš šakų; viskas, kas nupinta</i>	<i>Distentus, a, um - ištemptas, pilnas</i>
<i>Sicco, āvī, ātum, āre - džiovinti, tuštinti</i>	<i>Ūber, eris n - tešmuo, krūtis</i>
<i>Hōrnus, a, um - šiūmetinis</i>	<i>Dōlium, ī n - statinė</i>
<i>Dapēs, um f - vaišės, puota</i>	<i>Inēemptus, a, um - nepirktas</i>
<i>Ad-paro, āvī, ātum, āre - paruošti</i>	

*non me Lucrina iuverint conchylia
magisve rhombus aut scari,
siquos Eois intonata fluctibus
hiems ad hoc vertat mare,
non Afra avis descendat in ventrem meum,
non attagen Ionicus
iucundior quam lecta de pinguis
oliva ramis arborum
aut herba lapathi prata amantis et gravi
malvae salubres corpori
vel agna festis caesa Terminalibus
vel haedus ereptus lupo.
has inter epulas ut iuvat pastas ovis
videre properantis domum,
videre fessos vomerem inversum boves
collo trahentis languido
positosque vernas, ditis examen domus,
circum renidentis Laris.»
haec ubi locutus faenerator Alfius,
iam iam futurus rusticus,
omnem redegit idibus pecuniam,
quaerit Kalendis ponere.*

<i>Lucrīnus, a, um - Lukrino ežero</i>	<i>Conchylum, ī n - austrė</i>
<i>Rhombus, ī m - plekšnė</i>	<i>Scarus, ī m - papūgžuvė, romėnų delikatesas</i>
<i>Siquos = si quos</i>	<i>Ēōus, a, um - rytinis</i>
<i>In-tono, tonū, tonātum, tonāre - griausti</i>	<i>Attagēn, ēnis m - jėrubė</i>
<i>Iōnicus, a, um - Jonijos</i>	<i>Pinguis, e - riebus, derlingas</i>

<i>Olīva, ae f – alyvuogė</i>	<i>Lapathus, ī m - rūgštyne</i>
<i>Malva, ae f – dedešva</i>	<i>Terminālia, ium n – ribų dievo Termino šventė</i>
<i>Haedus, ī m – ožiukas</i>	<i>Pāscō, pāvi, pāstum, pāscere – ganyti</i>
<i>Fessus, a, um – pailsęs, pavargęs</i>	<i>In-vertō, vertī, versum, vertere – apversti, apsukti</i>
<i>Vōmer, eris m – noragas</i>	<i>Collum, ī n – kaklas, sprandas</i>
<i>Verna, ae m – naminis vergas, gimęs ir užaugęs pono namuose</i>	<i>Dītis, e – turtingas, gausus</i>
<i>Re-nīdeo, -, -, nīdēre – šviesti, žibėti</i>	<i>Larēs, um m – larai</i>
<i>Faenerātor, ōris m – pinigų skolintojas, lupikautojas</i>	<i>Pecūnia, ae f – turtas, pinigai</i>

M. Casimirus Sarbievius

Palinodia

*Ad secundam libri Epodon Odam Q. Horatii
Flacci.*

Laus otii Religiosi.

Ode 3. Lib. Epod.

*At ille, Flacce, nunc erit beatior,
Qui mole curarum procul
Paterna liquit rura, litigantium
Solutus omni iurgio;
Nec solis aestum frugibus timet suis,
Nec sidus hiberni Iovis,
Rixasque vitat, et scelesta curiae
Rapacioris limina.
Ergo aut profanis hactenus negotiis
Amisssa plorat sidera;
Aut in reducta sede dispersum gregem
Errantis animi colligit,
Postquam beatae lucra conscientiae
Quadrante libravit suo.
Idem, propinqua nocte, stellatas vigil
Cum vesper accendit faces,
Ut gaudet immortale mirari iubar,
Terraque maiores globos,
Et per cadentes intueri lacrymas*

*Rimosa lucis atria,
 Quae Christe tecum, virgo quae tecum colat
 Perennis heres saeculi!
 Volvuntur aureis interim stellae rotis,
 Pigrumque linquunt exulem,
 Per ora cuius uberes eunt aquae,
 Somnos quod avertat graves.*

<i>Flaccus, ī m – Flakas, vienas poeto Horacijaus vardu (Quintus Horatius Flaccus)</i>	<i>Paternus, a, um – tėvo</i>
<i>Iūrgium, iū n – barnis, vaidas, kiviŗčas</i>	<i>Aestus, ūs m – kaitra, karŗtis</i>
<i>Rīxa, ae f – barnis, vaidas</i>	<i>Scelestus, a, um – nusikalstamas, nelemtas</i>
<i>Līmen, inis n – slenkstis</i>	<i>Rāpax, ācis – pagrobiŗs, plēŗrus</i>
<i>Hāctenus – iki tol, tiek</i>	<i>Ploro, āvī, ātum, āre – ŗauktis, apraudoti</i>
<i>Reductus, a, um – nuoŗalus, nutolęs</i>	<i>di-spergo, persī, sperum, spergere – išblaŗkyti, išsklaidyti</i>
<i>Lucrum, ī n – pelnas, nauda</i>	<i>Cōnscientia, ae f – susiŗinėjimas, sŗŗinė</i>
<i>Quadrāns, antis – ketvirtoji dalis, ketvirtis</i>	<i>Libro, āvī, ātum, āre – sulyginti, laikyti lygsvaroje</i>
<i>Stēllātus, a, um – ŗvaigŗdėtas</i>	<i>Vigi, vigilis m – sargybinis</i>
<i>Ac-cendo, cendī, cēnsuŗ, cendere – uŗdegti, uŗŗiebt</i>	<i>Fax, facis f – ŗibintas</i>
<i>Globus, ī m – kamuolys, rutulys</i>	<i>In-tueor, tuitus sum, tuēri – atidŗiai ŗiūrėti, įsiŗiūrėti</i>
<i>Rīmōsus, a, um – skylėtas, kiauras</i>	<i>Chrīstus, ī m – Kristus</i>
<i>Hērēs, ēdis m f – paveldėtojas</i>	<i>Piger, gra, grum – vergus, tingus</i>
<i>Exul = exsul, is m f – tremtinys</i>	<i>Ūber, eris – vaisingas, gausus</i>
<i>ā-vertō, vertī, versuŗ, vertere – nukreipti, pagrobt</i>	

*At quando lotum Gangis aut Indi fretis
 Iam Phoebus attollit caput,
 Mentis profundus, et sui totus minor
 Irata flectit numina:
 Vel cum sereno fulserit dies Iove,
 Aprilibusque feriis,
 Assueta caelo lumina in terras vocat
 Lateque prospectum iacit,
 Camposque lustrat, et relucentem sua
 Miratur in scena Deum.
 «En omnis» inquit, «herba non morantibus
 In astra luctatur comis:
 Semota caelo lacrymantur, et piis
 Liquuntur arva fletibus;*

*Ligustra canis, et rosae rubentibus
 Repunt in auras bracchiis;
 Astrisque panda nescio quid pallido
 Loquuntur ore lilia,
 Et sero blandis ingemunt suspiriis,
 Et mane rorant lacrymis.
 Egone solus, solus in terris piger
 Tenace figor pondere?»
 Sic et propinquas allocutus arbores,
 Et multa coram fontibus
 Rivisque fatus, quaerit Auctorem Deum
 Formosa per vestigia.*

<i>Lōtus, ī m - lotosas</i>	<i>Gangēs, is m – Gangas</i>
<i>Fretum, ī n – potvynis</i>	<i>Indus, ī m – Indas</i>
<i>At-tollo, -, -, tollere – pakelti</i>	<i>Fēriae, ārum f – šventės</i>
<i>Prōspectus, ūs m – vaizdas, žvilgsnis</i>	<i>Lūstro, āvī, ātum, āre – nušviesti, apšviesti</i>
<i>Re-lūceo, lūxi, -, ēre – atsispindėti</i>	<i>Ēn – štai</i>
<i>Coma, ae f – plaukai, garbanos, žolynas</i>	<i>Luctor, ātus sum, āri – varžytis</i>
<i>Sēmōtus, a, um – tolimas, nuošalus</i>	<i>Lacrimo, āvī, ātum, āre – ašaroti</i>
<i>Līquor, -, -, līquī – lietis, tekėti</i>	<i>Ligustrum, ī n - vilkauogė</i>
<i>Rubēscō, rubuī, -, rubēscere – raudonuoti, parausti</i>	<i>Rēpo, rēpsī, rēptum, rēpere – šliaužti, ropoti</i>
<i>Bracchium, iī n – dilbis, ranka</i>	<i>Pandus, a, um – lenktas, riestas</i>
<i>Pallidus, a, um – išblyškęs, išbalęs</i>	<i>Līlium, iī n – lelija</i>
<i>Blandus, a, um – meilus, malonus, viliojantis</i>	<i>In-gemo, gemuī, -, gemere – dūsauti</i>
<i>Suspīrium, iī n – atodūsis, atsidusimas</i>	<i>Rōro, āvī, ātum, āre – rasoti</i>
<i>Tenāx, ācis – tvirtai laikąs, tvirtas, pastovus</i>	<i>Ai-loqour, locūtus sum, loquī – prabilti</i>
<i>Cōram – viešai, visų akivaizdoje</i>	<i>Fōns, fontis m – šaltinis, versmė</i>

*Quod si levandas mentis in curas vigil
 Ruris suburbani domus,
 Quales Lucisci, vel Nemechini Lares,
 Udumve Besdani nemus
 Rudes adornet rustica mensas dape
 Siccōs sub Augusti dies;
 Iam tunc sub ipsum limen, aut domestica
 Lenis sub umbra populī,
 Expectat omnis hospitem suum penus,
 Et concha sinceri salis,
 Pressique meta lactis, et purus calix,
 Et hospitalis amphora,
 Et fraga, raris verna quae dumis legit,
 Iucunda panis praemia.*

*Non me scari tunc, non Lucrinorum gravis
 Sagina mulorum iuuet:
 Sed cereus palumbus, aut turtur niger,
 Aut anser amnis accola,
 Et eruditam quae fugit gulam faba,
 Laetumque nec simplex olus,
 Et quae suprema colligitur, ac gravi
 Patella nil debet foro.
 Post haec vel inter laeta quercetis iuga,
 Vel inter amnes iuuerit
 Vitare tristes post meridiem Notos
 Sub aesculo vel ilice;
 Nigrumque litus, aut opaca lubricis
 Tranare stagna lintribus,
 Iactaque fruge ludibundum ducere
 Tremente piscem linea.
 Remugit ingens interim tauris nemus,
 Umbrosa balant flumina;
 Et aut in antris garriunt acanthides,
 Aut in rubis luscinia.*

<i>Suburbānus, a, um – priemiestinis</i>	<i>Luciscī, ōrum m – Lukiškės</i>
<i>Nemencinus, ī – Nemenčinė</i>	<i>Ūdus, a, um – drėgnas</i>
<i>Besdanus, ī – Bezdonyš</i>	<i>Rudis, e – nepdirbtas, neišdailintas, neįgudęs</i>
<i>Rūsticus, a, um – kaimiškas</i>	<i>Dapēs, um f – vaišės, puota</i>
<i>Mēnsa, ae f – stalas, valgis, patiekalas</i>	<i>Domesticus, a, um – naminis, šeimyninis</i>
<i>Lēnis, e – minkštas, švelnus</i>	<i>Penus, oris n – penas, maistas</i>
<i>Concha, ae f – sraigė, į sraigę panašūs daiktai, čia – druskinė</i>	<i>Sincērus, a, um – sveikas, neliestas, nesugandintas</i>
<i>Mēta, ae f – piramidė</i>	<i>Calix, icis m – taurė, puodas</i>
<i>Amphora, ae f – amfora, molinis ąsotis</i>	<i>Hospitālis, e – bičiuliškas, draugiškas, svetingas</i>
<i>Frāgum, ī n – žemuogė</i>	<i>Dūmus, ī m – krūmokšnis, brūzgynas</i>
<i>Sagīna, ae f – penas, maistas</i>	<i>Mūlus, ī m – mulas</i>
<i>Cēreus, a, um – vaškinis</i>	<i>Palumbus = palumbės, is m f – laukinis karvelis</i>
<i>Turtur, ōris m – purplelis</i>	<i>Ānser, eris f – žąsis</i>
<i>Amnis, is m – upė</i>	<i>Accola, ae m – gyvenąs prie, šalia</i>
<i>Faba, ae f – pupa</i>	<i>Gula, ae f – gerklė</i>
<i>Olus, eris n – daržovės</i>	<i>Suprēmus = superus, a, um – viršutinis</i>
<i>Patella, ae f – lėkštė</i>	<i>Forum, ī n – aikštė</i>
<i>Quercētum, ī n – ąžuolynas</i>	<i>Notus, ī m – pietų vėjas, audra</i>
<i>Aesculus, ī f – visžalis žieminis ąžuolas</i>	<i>Īlex, icis f – akmeninis ąžuolas</i>
<i>Lūbricus, a, um – švelnus, slidus</i>	<i>Opācus, a, um – ūksmingas</i>
<i>Stagnum, ī n – ežeras, stovintis vanduo</i>	<i>Trāno, āvī, ātum, āre – perplaukti</i>
<i>Linter, tris f – valtis</i>	<i>Lūdibundus, a, um – žaismingas, juokais</i>

<i>Re-mūgio, īvī, ītum, īre – užbaubti</i>	<i>Nemus, oris n – miškas</i>
<i>Umbrōsus, a, um – šešėlingas, pavėsingas</i>	<i>Bālo, āvī, ātum, āre – bliauti</i>
<i>Antrum, ī n – urvas, griova</i>	<i>Acanthis, idis f - dagilis</i>
<i>Luscinia, ae f – lakštingala</i>	<i>Rubus, ī m – gervuogių krūmas</i>

*Hinc per rubeta pastor errantes capras
Vocante cogit fistula:
Illinc herili messor e campo redux
Alterna plaudit carmina;
Et pressa sectos plaustra per sulcos gemunt
Ruptura ruris horrea.
At nec tacemus pone confidentium
Dulcis manus sodalium;
Nec infaceta sermo differtur mora,
Sed innocentibus iocis,
Multoque tinctus, sed verecundo sale,
Innoxium trahit diem.
Haec si videret faenerator Alphius,
Olim futurus rusticus,
Quam collocarat Idibus pecuniam,
Nollet Kalendis ponere.*

<i>Rubētum, ī n – gervuogynas</i>	<i>Capra, ae f – ožka</i>
<i>Fistula, ae f – švilpynė</i>	<i>Herīlis = erīlis, e – pono, ponios</i>
<i>Messor, ōris m – pjovėjas</i>	<i>Re-dux, ducis – vedąs atgal, grįžtąs</i>
<i>Plaustrum, ī n – vežimas</i>	<i>Sulcus, ī m – vaga</i>
<i>Horreum, ī n – svirnas</i>	<i>Pōne – už</i>
<i>Cōnfidēns, entis – pasitikįs savim</i>	<i>Manus, ūs f – būrys</i>
<i>Sodālis, is m – bičiulis</i>	<i>Īnfacētus, a, um – nesąmojingas, negudrus</i>
<i>Īnnocēns, entis – nekenksmingas, nekaltas</i>	<i>Iocus, ī m – juokas, juokavimas</i>
<i>Tingo, tīnxī, tīnctum, tingere – sušlapinti, aplieti, dažyti</i>	<i>Verēcundus, a, um – drovus, nedrąsus, padorus</i>
<i>In-noxius, a, um – nekenksmingas, nekaltas</i>	

Q. Horātius Flaccus

Carmina III 26

*Vixi puellis nuper idoneus
et militavi non sine gloria;
nunc arma defunctumque bello
barbiton hic paries habebit,*

*laevum marinae qui Veneris latus
custodit. hic, hic ponite lucida
funalia et vectis et arcus
oppositis foribus minacis.*

*o quae beatam diva tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
regina, sublimi flagello
tange Chloen semel arrogantem.*

<i>Dē-fungor, fūnctus sum, fungī – atlikti, pabaigti, atsikratyti</i>	<i>Lūcidus, a, um – šviesus, žibantis, ryškus</i>
<i>Barbitos, acc. –on, voc. –e, m – lyra, kanklės</i>	<i>Fūnāle, is n – virvė, žibintas</i>
<i>Vectis, is m – dalba, laužtuvas, durų velkė</i>	<i>Foris, is f – durys</i>
<i>Mināx, ācis – išsikišęs, grasinantis</i>	<i>Dīvus, a, um – dieviškas</i>
<i>Cypros (-us), ī f – Kipras</i>	<i>Dīva, ae f – deivė</i>
<i>Memphis, is f – Memfis</i>	<i>Sīthonius, a, um – traku</i>
<i>Sublīmis, e – aukštai iškilęs, aukštas, kilnus</i>	<i>Flagellum, ī n – rykštė, botagas</i>
<i>Arrogāns, antis – pasipūtęs, išdidus</i>	

M. Casimirus Sarbievius

Lyrlicorum Lib. III 30

*Vixi canoris nuper idoneus
Vates Camaenis: iam citharae vetor
Sermonē, defunctumque longo
Barbiton ingeminare cantu.*

*Iam feriata fistula cum lyra
Dependent unco: rumpite tinnula
Vocalis argenti, sodales,
Fila, supervacuosque nervos.*

*O quae coruscant atria siderum
Servas et aurei leve perambulas
Mundi pavementum, molestae
Pelle, Themī, studium Minervae.*

<i>Canōrus, a, um – giedantis, skambus</i>	<i>Camaena = Camēna, ae f – Kamena, romėnų nimfa-pranašė; mūza</i>
<i>Cantus, ūs m – giesmė, daina</i>	<i>In-geminō, āvi, ātum, āre – kartoti, daugėti</i>

<i>Fistula, ae f – vamzdis, švilpynė</i>	<i>Fēriātus, a, um – švenčias, besiilsintis, laisvas nuo darbu</i>
<i>Uncus, ī m – kablys</i>	<i>Tinnulus, a, um – skambantis, žvangantis</i>
<i>Sodālis, is m – bičiulis</i>	<i>Fīlum, ī n – siūlas, gija</i>
<i>Nervus, ī m – styga</i>	<i>Supervacuum, a, um – niekingas, nereikalingas</i>
<i>Coruscō, āvi, ātum, āre – virpinti, virpėti, drebėti</i>	<i>Ātrium, ī n – salė, atrijus (pagrindinė romėnų namų dalis)</i>
<i>Per-ambulō, āvi, ātum, āre – pereiti, apeiti</i>	<i>Pavīmentum, ī n – asla</i>
<i>Themis, idis f – Temidė</i>	

Nōtae

Miscellānea

In lūdō

Discipulī magistrum exspectābant. Magister venit. Pueri surrigunt et „Salve, magister!“ – clāmant. „Salvēte, puerī“ – magister respondet et: „Hodiē, – inquit, – non dormiētis. Attentī este! Vōs omnēs multa proverbia multāsque dictiōnēs memoriā tenētis. Quisque tanta eōrum recitābit, quanta memoriā tenet. Quī plurima proverbia aut plurimās dictiōnēs recitābit, praemiō donābitur. Quis vestrum p̄rimus erit?“

Tum Paulus: „Ego, – inquit, – nam *audentes fortūna iuvat* aut *fortēs fortūna adiuvat*“.

Ecce Sextus tardus vēnit, et Paulus: „*Tardē venientibus ossa!*“ – clamat. Puerī et magister rident, sed a Sextō iocus non intellegitur. „*Dē tē fābula narrātur*“, – addit Mārcus. „Mittite iocōs vestrōs!“ – Sextus irātus dicit. Sed iam Titus: „*Non scholae, sed vītae discimus*“. At Gāius: „*Verba volant, scrīpta manent*“.

Magister ad Aulum: „Et tū, Aule, cūr taces? Semper garrulus es!“ Eī Aulus: „*Tempora mutantur // nōs et mutāmur in illīs*“. Sed iterum Paulus: „*Garrula lingua nocet*“ Tum Iūlius: „*Quod nocet, docet*“. Et Paulus: „*Dē linguā stultā – incommoda multa*“.

„Et tū, Mārce, cūr taces?“ – magister interrogat. „*Volentem dūcunt fāta, nolentem trahunt; tertium non dātur*“, – Mārcus respondet. „At tibi, Quinte, – magister rogat, – nūllae dictiōnēs nōtae sunt?“ Eī Quintus: „*Dōnec eris fēlīx, // multōs numerābis amīcōs...* Ea verba Ovidiī poētae sunt. Sed aliud nōtum est: *amīcus certus in rē incertā cernitur*. Nam *quot hominēs, tot sententiae*“. „Sīc, – dīcit magister. – *Cum grānō salis* es. Praemium sperās?“ „*Dum spīrō, spērō*“ – Quintus respondet.

Tum Titus: „*Spē vīvimus*, magister!“ Magister ridet: „Spē praemiī vīvitis? Praemia victōribus dābuntur“. „*Bis dat, qui cito dat*“ – clamat Titus. Tum magister: „Paulō et Titō plurima proverbia nōta sunt, eī victōres sunt, itaque praemiīs donābuntur: tibi, Paule, stilum novum, et tibi, Tite, tabellās dōnō dō. In illīs proverbia, dictiōnēs sententiāsque scribēs“.

Facētiaē

I. Uxor cum marīto litigat.

Marītus: – Eheu! Quam pulchra puella ōlim erās! Nunc foeda anus es!

Uxor: – Quam bonus ōlim erās! Hōdiē ēbrius es!

Marītus: – Sed crās ego ēbrius non erō, at tū crās ...

II. Mulierem naufragam in insulā vidēmus. En, nāvis īnsulae appropinquat, nāvis praefectus in terram dēscendit, mulierī appropinquat et: „Auxiliō tibi venīmus – inquit, – Festīnā! festīnā! Celeriter mēcum nāvem ascende!" Cuī mulier: „In nāvē virōs multōs videō! Nāvem ascendere debeō? Hāc vestē ornāta? Capillīs incōmptīs? Mālo in insulā manēre et hīc morī!"

III. Cum Alexander Magnus pīrātam comprehēsum interrogāyisset, quō iūrē maria īnfēstāret, ille: „Eōdem iūrē, – inquit, – quō tū orbem terrārum. Ego, quia parvo nāvigiō id faciō, pīrāta vōcor, tū, quia id classē et magnō exercitū facis, imperātor“.

IV. P. Cornēlius Lentulus Dolābella, Tulliae, Cicerōnis filiae, marītus, vir parvae statūrae erat. Cicerō, cum eum longō gladiō accīnctum vīdisset, interrogāvit: „Quis generum meum ad gladium alligāvit?"

V. Dē Enniō poēta et Nāsīcā

Nāsīca aliquandō Ennium poētā vīsītātum vēnit. Cuī ancilla dīxit dominum domī non esse et sērō domum ventūrum esse. Sed Nāsīca eī non crēdidit, nam sēnsit Ennium domī esse. Postrīdiē poēta Nāsīcam vīsītātum vēnit et ōstiārium rogāvit: „Estne domī dominus tuus?" Tum Nāsīca, quī domī erat, clamāvit sē domī non esse. Tum Ennius: „Crēdis mē vōcem tuam non cōgnōscere?" At Nāsīca: „Ego ancillae tuae crēdidi, et tū mihi ipsī non crēdis mē domī non esse?"

VI. Quīntus: Quid hoc? Pedēs! Stātis an non? Nam hercle, sī ceciderō, vestrum est flāgitium! Magnum hoc vitium vīnī est: pedēs captat pīmum!

(Ad Mārcum quī ridet) Malum aliēnum nē fēceris tuum gaudium!

Verba inscribe!

1.	2.	3.	4.	5.	6.
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

1. Akmeniu (*ablātīvus*). 2. Mylēti (*infīnītīvus*). 3. Klausyk, paklusk (*impertīvus Sg.II*). 4. Eiti (*infīnītīvus*). 5. Apie. 6. Iš.

Echo figūros dariniai

Echo (gr. *ēcho* – aidas, atgarsis) – artificiozinės literatūros rūšis, eiliuotas kūrinys su vidiniais rimais, sukomponuotas kaip dialogas tarp kokio nors veikiančiojo asmens ir nimfos Echo (anot antikinio mito, Heros prakeikta, ji nebegalėjusi nei pirmoji prabilti, nei nutylėti, kai kalba kas nors kitas).

Quae rēs difficilēs sunt in amōrē? – Morae.

Dīc, an dīves erō, sī carmina scrīpsero? – Sērō.

Haec foedera nōbīs erunt prospera? – Spērā.

An tē inveniam? – Veniam.

Quā reperiam tē in terrā? – Errā.

Dē mēnsibus

Annus duodecim mēnses habet, quī sunt:

I Mēnsis *Iānuārius*, qui ā *Iānō*, principiī deō, nōmen habet.

II Mēnsis *Februārius* ā *februō*, Rōmanōrum rītū sacrō, appellātur.

III Mēnsis *Mārtius* ā *Mārtē* deō, Rōmulī patrē, nōmen habet.

IV Mēnsis *Aprīlis* ā *Venere* deā, quae apud Graecōs *Aphrodītae* nōmen habet, appellātur.

V Mēnsis *Māius* ā *Māiā* deā, Mercuriī mātrem, et

VI Mēnsis *Iūnius* ā *Iūnōnē*, Iovis uxōrē, nōmen habet.

VII Mēnsis *Iūlius* – ā Gāio *Iūliō* Ceasare et

VIII Mēnsis *Augustus* ab Octāviānō *Augustō* appellātur.

IX Mēnsis *September* ā numerō *septem*,

X Mēnsis *October* ā numerō *octō*,

XI Mēnsis *November* ā numerō *novem*,

XII Mēnsis *December* ā numerō *decem* nōmina habent.

Cūr mēnsis nōnus a numerō septem, mēnsis decimus a numerō octō, undecimus a numerō novem, et duodecimus a numerō decem nōmen habet? Rōmulō regnante annus decem mēnses habēbat (quī „annus Rōmulī" appellabātur) et prīmus annī mēnsis Mārtius erat. Sī a mēse Mārtiō menses numerābis, September – septimus, October – octāvus, November – nōnus, December – decimus mēnsis est. Sed posteā ante Mārtium duo mēnses additi sunt: Iānuārius .et Februārius; Iānuārius prīmus annī mēnsis factus est, sed nōmina mēnsium mutāta non sunt.

An scītis? Romēnai parā skirstē į dieną (diēs) ir naktį (nox). Diena prasidėdavo su saulės patekėjimu ir baigdavosi saulei nusileidus. Laikas tarp saulėtekio ir saulėlydžio buvo suskirstytas į 12 valandų, taigi žiemos ir nakties valandų ilgis būdavo skirtingas (valanda galėjo trukti mūsų matavimu nuo maždaug 45 min. žiemą iki 1 val. 15 min. vasarą), bet vidurdienis vis tiek būdavo 6 dienos valandą. Naktis dažniausiai pagal sargybos keitimąsi mieste buvo skirstoma į 4 budėjimus (vigiliae). Žiemos vigilijos būdavo ilgesnės nei vasaros. Bet vidurnaktis vis tiek atėidavo po 2 vigilijos.

Statūta bursae iurisperitōrum ūniversitātis Cracoviēnsis

An scītis? Krokuvos universitetas buvo įkurtas 1364 metais. Ypatingo klestėjimo laikotarpis – XV a. antroji pusė. Tuo metu jo fakultetuose mokėsi studentai iš įvairių šalių. Iki Vilniaus universiteto įkūrimo Krokuvos universitetas buvo svarbiausia bei artimiausia studijų vieta lietuvių didikų vaikams. 1400 m. buvo įsteigta lietuvių bursa (bendrabutis). Čia pateikiamos ištraukos iš Krokuvos universiteto teisininkų bursos statuto. Panašių taisyklių kartu gyvendami laikėsi daugelis to meto Europos universitetų studentų.

Nullus acceptētur in domum neque admittātur ad ponendum bursam nisi prius in Metrīca Universitātis fuērit intitulātus et aliquantūlum in artībus sit fundātus.

Item nullus suscipiātur in domum prius pro introitalībūs det aureos duos contubernii seniōri, ad hoc venia seniōris domus obtenta et introitalībūs solūtis, secus faciens locum in domo non habēbit.

Nullus etiam suscipiātur nisi promittat seniōri secrēta domus tenēre apud se et nulli revelāre sub poena fertōnis. Si secundo excessērit, puniātur in octo decem grossis, si tertio — excludātur. Juramentum sic recipiendum est: „Ego *N* iuro domīno provisōri et eius seniōri ac successorībūs oboedientiam et promitto Statūta servāre Bursam Canonistārum concernentia, bonumque Communitātis promovēre, secrēta Bursae non revelāre persōnis extraneis. Sic me Deus adiuvet et sancta Dei Evangelia.

Quilibet in dicta domo morārī desidērans singūlis septimānis bursam ponēre sit astrictus. Secundum consuetudīnem exceptis infirmis, qui tamen seniōrem debent accedēre et ei causas aegritudīnem declarāre sub poena dupli. Bursa autem per unumquemque solvi debet feria sexta ante occāsum solis inclusīve. Si quis in diem sabbāthi distulērit, puniātur in duōbus quadrantībūs, et si in dominīcam, tribus quadrantībūs et sic consequenter per additiōnem unīus quadrantis.

Ideo statuīmus ut omnes et singūli ad mensam silentium teneant, et lectūram audiant sine

quibusvis clamoribus, detractationibus, vocibus et murmurationibus sub poena unius grossi. Sic tamen ut si alicui vel aliquibus silentium per seniores imponeretur et statum non servaverit, secundum arbitrium consiliariorum poterit excludi.

Item si quis seniore verbo scandaloso et contumelioso vel quovismodo offenderit vel contra eum qualitercunque fuerit et de hoc victus exstiterit, de domo excludatur. Si quis verbis pugnativis aut infamatoriis aut derisoriis alterum laeserit, et de hoc sufficienter convictus fuerit, parti laesae verbis deprecationes faciat, emendam condignam juxta arbitrium senioris et suorum consiliariorum et pro poena communitati solvet 34 grossos. Statuimus, quod libri bursales quicunque sunt, in futurum erunt, sub clave senioris in testitudine servantur. Volumus tamen, ut quilibet librum aliquem recipiens, se manu propria ad regestrum senioris inscribat recognitionem faciendo, qui liber dicat. Et si qui inventi fuerint libros non servare cum honestate, tamquam ab eis recipiantur et aliis, plus studiosis et diligentibus conferantur.

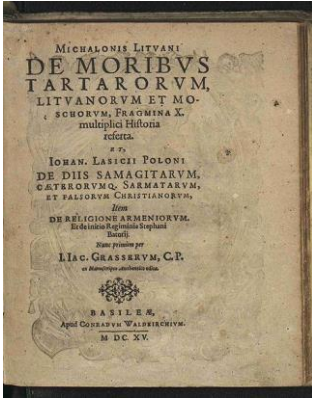
Dē vīnō

Poetae saepe vinum laudaverunt et laudant; monent autem, ut homines, qui vinum bibunt, Horatii verba memoriā teneant:

*Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.*

Horatius poeta varia genera vini laudat, ut Massicum, Falernum, Caecubum; etiam vinum Capuanum et Surrentinum Romanis notum erat. Vina quoque ex aliis terris Romanam apportabantur, ex Sicilia — vinum Tauromenitanum, ex Hispania — Lauronense, ex insulis — Cōm, Cnidium, Crēticum. Medici quoque vinum aegris remedium esse putabant atque vinum „lac senum" vocabant. Apud auctores laudes vini saepe occurrunt, e.g. legimus: „Vinum moderatum debilem stomachum reficit, vires reparat, algentem frigorē calefacit; tristitiam etiam removet, laetitiam infundit". Qui etiam monent, ne vinum amplius sumatur, nam amplius sumptura in venenum convertitur (Pseudo-Augustinus *Homilia de castitate et sobrietate*).

M. Lituani *Dē mōribus Tartarōrum, Lituānōrum et Moscōrum frāgmentum*

*An scītis narrātiōnem dē patriciō Rōmānō Palemōne, quī in Lituāniam cum familiāribus suīs fūgerat et cum Lituānis coniūnnerat? Michalo Lituānus in librō suō **Dē mōribus Tartarōrum, Lituānōrum et Moscōrum** multa exempla verbōrum Latīnōrum Lituānīs similibus ostendit. Ecce frāgmentum librī legite Lituāne trāditum.*

Juk ir *ignis* (ugnis) ir *unda* (vanduo), *aer* (oras), *sol* (saulė), *mensis* (mėnesis), *dies* (diena), *noctis* (naktis), *ros* (rasa), *aurora* (aušra), *deus* (dievas), *vir* (vyras), *devir* t. y. levir (dieveris), *nepotis* (nepotis, anūkas), *neptis* (anūkė), *tu* (tu), *tuus* (tavas), *meus* (mano), *suus* (savo), *levis* (lengvas), *tenuis* (tėvas), *vivus* (gyvas), *juvenis* (jaunas), *vetustus senis* (senas), *oculus* (akis), *auris* (ausis), *nasus* (nosis), *dentes* (dantys), *gentes* (gentys), *sta* (stok), *sede* (sėdėk), *verte* (versk), *inverte* (įversk), *perverte* (perversk), *aratum* (artų), *occatum* (akėfų), *satum* (sėtų), *semen* (sėmenys, sėkla), *lens* (lėšis), *linum* (linai), *canapum* (kanapės), *avena* (aviža), *pecus* (pėkus, gyvulys), *ovis* (avis), *anguis* (angis), *ansa* (ąsa), *corbis* (gurbas), *axis* (ašis), *rota* (ratas), *jugum* (jungas), *pondus* (pundas), *culeus* (kūlė), *callis* (kelias), *cur* (kur), *nunc* (nūnai), *tractus* (trauktas), *intractus* (įtrauktas), *pertractus* (pertrauktas), *extractus* (ištrauktas), *merctus* (merkta), *immerctus* (įmerkta), *sutus* (siūtas).

Circulus Latīnus Interrētiālis:

<http://www.circuluslatinusinterretialis.co.uk/index.html>

Pagina Vaticanī, civitātis, ubi et nunc Latīne solet loquī:

http://www.vatican.va/latin/latin_index.html

Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus eilėraščių rinkinys skirtas įamžinti kertinio Švč. Mergelės Marijos bažnyčios akmens šventinimo išskilmėms, vykusioms Kražiuose 1621 m. Veikalas dedikuotas bažnyčios statybos iniciatoriui žyriam LDK karvedžiui Jonui Karoliui Chodkevičiui (Joannes Carolus Chodkiewiczus, Jan Karol Chodkiewicz; 1560-1621). Knygelė suskirstyta į keturias dalis, šlovinančias kurią nors dedikato dorybę – pamaldumą (*pietas*), dosnumą (*liberalitas*), teisingumą (*iustitia*) ir tvirtybę (*fortitudo*). Kiekviena dalis – tai tam tikra atvaizdo ir tekstų kompozicija, kurią sudaro: graviūra su ją komentuojančiomis inskripcijomis, vienuolikaskiemenių metru parašytas eilėraštinis, turintis inskripciją, epigramą, taip pat turinti inskripciją, ir odė, parašyta alkajine strofa. Pateikiame vieną dorybių – pamaldumą (*pietas*) – aprašančių epigramų ir odės lotynišką tekstą su pažodiniu vertimu į lietuvių kalbą.

PIETAS

Tibi militat aether.

*Haec quae nubiuago rotantur axe,
Et de nubibus, aërisq; curru
Armamenta nouas cient procellas,
Et rauci tonitrusq; fulminisq;
Picto fulgure mentiuntur ignes. 5*

*Haec, Mauortia fulminum satelles
Quam comit face fulgulator aether,
Et flantum vehit essedo Notorum,
Lechi nobile stemma; concitauit
In Lunas, Othomanicumq; vulgus. 10
Victrices Aquilae, Polona signa,*

*Huc ad sidereae Parentis aras
Et surgentia conuolate templa,
Praebet fulmina Virgo: Ductor artem.*

PAMALDUMAS

Dėl tavęs kaunasi dangus

Štai kariniai įrenginiai, kurie rieda debesuotu dangaus

Skliautu ir [gabenami] debesų ir oro vežimu

Sukelia naujas audras;

[Jie] ir kimaus griaustinio, ir žaibo

Ryškiu spindesiu pamėgdžioja liepsnas. 5

Štai Marso žaibų palydovas

Kurį supa žaibuojančio dangaus šviesa

Ir gabena pučiančių Notų vežimas,

Lenkų kilminga atžala pakilo prieš

Mėnulius ir otomanų tautą. 10

Pergalingieji Ereliai, Lenkijos ženklai,

Skriskite čia, prie žvaigždėtos Gimdytojos aukurų,

Ir [apsupkite] kylančią bažnyčią:

Mergelė suteikia žaibus, Vadas - [karo] meną.

ODE I

Locj Tutela et Templi singulare Patrocinium Magnae Virginj Matrj defertur

HVC o beatis cincta cohortibus

Regina mundi, sidereos polo

Molire passus, huc curuli

Nube super Zephyroq; praepes	
Descende sacri liminis hospita,	5
Quâ dedicatis te SAMOGITIA	
Dignatur aris, et Patronae	
Thuricremi famulantur ignes.	
Neu vota, Virgo, temne vocantium,	
Quamuis micantem siderea domo	10
Te iura mundi, te subacti	
Obsequium veneretur orbis,	
Depicta quamuis Laomedontijs	
Te Templa longè luxibus auocent,	
Romaeq; Lauretiq; sedes	15
Ausonijs opulenta gazis.	
Quamuis adoret te Caledonio	
Supplex Boote Parrhasis, et procul	
Miretur insignem superbis	
Heniochus radiare templis,	20
Et qui supino praecipitem die	
Solem recliues Brasilij vident.	
Et qui sub Eois renatum	
Aspiciunt remeare cunis.	
Bene ominatis vecta Fauonijs	25
Inuise terras Virgo; serenior	
Ostendet ipse laetiores	
Sol, Dominà veniente, vultus.	

Quin ipsa festo lumine Faustitas.
Fidesq; binis iuncta Sororibus 30
Et laeta ducet Gratiarum
Flora choros, choreasque plaudet.

Videtis? an me ludit amabilis
Imago Diuae? iam videor pios
Audire plausus, et sonantes 35
Caeruleum per inane currus,

Ad nostra tandem templa volubili
Temone flecti, iam Superûm comes
Stipatur ordo, iam frequentes
Caelituum glomerantur alae, 40

Inusitatis laetitiae modis
Circumuolantes pennigerûm chori
Io triumphe! ter monaulis,
Ter liquida cecinêre voce.

Io triumphe! ter resonabilis 45
Respondit Echo: ter SAMOGITIAE
Saltus, supinataeq; valles
Et trepidae sonuêre syluae.

O ergo nostris praeses habebitur
Regina terris! ite recentibus 50
Stipate donis, et precatu
Indigetem celebrate Diuam.

I ODĖ

Vietos apsauga ir Ypatinga Bažnyčios globa pavedama Didžiajai Mergelei Motinai.

ČIA, pasaulio Karaliene, laimingų

Būrių apsupta, ženkl dangumi

Žvaigždėtai žingsniais, čia, debesų

Karieta skrisdama greičiau už Zefyrus,

Nusileisk, švento slenksčio viešnia. 5

Tave garbina ŽEMAITIJA tau

Pašvęstais aukurais, ir Globėjai

Rūksta smilkalų dūmai.

Nepaniekink, Mergele, šaukiančiųjų maldų,

Nors tave, spindinčią sidabriniuose rūmuose, 10

Pasaulio teisingumas ir tau pavaldaus pasaulio

Nuolankumas garbina.

Nors kviečia tave toli spindinčios Trojos

Puošnios Šventyklos.

Romos ir Loreto buveinės, 15

Pilnos Auzonijos brangenybių.

Nors garbina tave Kaledonijos šiaurėje

Parazijos maldininkas ir stebisi

Iš tolo heniochas, kaip tu

Spindi didingomis šventyklomis, 20

Ir tie, kurie besileidžiančią mato saulę

Baigiantis dienai, - brazilai.

Ir [tie], kurie regi [ją] atgimstančią ir
Išnyrančią iš Rytų lopšio.

Gerųjų Favonų gabenama 25

Aplankyk žemes, Mergele,
Pati Saulė švies džiaugsmingiau,
Atkeliaujant Valdovei.

Taip pat ir Sėkmė šventiškai švytės.

Tikėjimas kartu su dviem Seserimis 30

Ir džiugi Flora ves Gracijų
Ratelius, ir plojimais pritarš jų šokiams.

Matote? Ar mane klaidina mielas Deivės

Veidas? Atrodo, kad jau girdžiu pamaldžius

Plojimus ir skambiai atriedančius 35

Per dangaus platybę vežimus.

Suk į mūsų bažnyčią [skrisdama] greita

Karieta, jau Aukštybių gyventojus lydinti

Žengia rikiuotė, jau gausiai renkasi

Dangaus sparnuočiai, 40

Su negirdėtomis džiaugsmo melodijomis

Skraidantys aplink plunksnuoti būriai.

Valio triumfe! Tris kartus fleitomis [užgroja],

Tris kartus užgieda skambiu balsu.

Valio triumfe! Tris kartus skambioji 45

Atsiliepia Echo; tris kartus atsiliepia

ŽEMAITIJOS giria, besidriekiantys slėniai
Ir ošiantys miškai.

Štai mūsų žemės turės globėją

Karalienę. Eikite, naujas 50

Dovanas neškite ir maldomis

Garbinkite vietinę Deivę.

Clavis exercitationis in paginis XLI – XLII inscriptae

Pavadinimas	Veiklos rūšis
<i>Ars medica</i>	Medicina
<i>Dens sanus</i>	Medicina (odontologija)
<i>Clarus mundus</i>	Transportas
<i>Monte pacis</i>	Turizmas, maitinimas
<i>Fortis lupus</i>	Transportas
<i>Canticum novum</i>	Juridinēs paslaugos
<i>Veni gaudere</i>	Muzika
<i>Homo ludens</i>	Kultūra
<i>Ultima via</i>	Laidojimo paslaugos
<i>Nocte silenti</i>	Konsultavimo paslaugos
<i>Domus fortis</i>	Nekilnojamojo turto paslaugos
<i>Domus arboris</i>	Statyba
<i>Sum primus</i>	Transportas
<i>Transitus optimus</i>	Transportas
<i>Vita decora</i>	Nekilnojamojo turto paslaugos
<i>Ursa maior</i>	Transportas
<i>Lingua perfecta</i>	Švietimas
<i>Arcus novus</i>	Kultūra
<i>Respectus philologicus</i>	Mokslas

Priedas. Įmonių su populiariausiomis lotyniškėmis leksemomis pavadinimai (2014 m. tyrimas)

<i>Bonus, a, um</i>	<i>Novus, a, um</i>	<i>Magnus, a, um</i>	<i>Optimus, a, um</i>
<i>Ad bonum</i>	<i>Ad novum</i>	<i>Magnus prosperus</i>	<i>Consilium optimum</i>
<i>Aqua bona</i>	<i>Arcus novus</i>	<i>Magnum hunt</i>	<i>Acta optimum</i>
<i>Femina bona</i>	<i>Centuria nova</i>	<i>Magnum infinitum</i>	<i>Optimus bellus</i>
<i>Avis bona</i>	<i>Ego novus</i>	<i>Pegasus magnus</i>	<i>Ad optimum</i>
<i>Bona medicina</i>	<i>Dens novus</i>	<i>Satis magnus</i>	<i>Census optimus</i>
<i>Bona via</i>	<i>Delta nova</i>	<i>Rex magnus</i>	<i>Optimum lignum</i>
<i>Bonus dens</i>	<i>Canticum novum</i>	<i>Consultus magnus</i>	<i>Bonus optimus</i>
<i>Bona domus</i>	<i>Novus partus</i>	<i>Via magnus</i>	<i>Optimum auto</i>
<i>Bona mente</i>	<i>Domus novella</i>	<i>Domus magna</i>	<i>Tech.optimus</i>
<i>Bonus captus</i>	<i>Capella nova</i>	<i>Ars magna</i>	<i>Transitus optimus</i>
<i>Bonus ostium</i>	<i>Eventus novus</i>	<i>Actus magnus</i>	<i>Idea optima</i>
<i>Bonum auto</i>	<i>Homo novus</i>	<i>Magnus sensus</i>	<i>Labora optime</i>
<i>Bonum signum</i>	<i>Novus domus</i>	<i>Magnum imperium</i>	<i>Lux optimal</i>
<i>Bonus saltus</i>	<i>Novum secundum turba</i>	<i>Magnum agro</i>	<i>Stlus optimus</i>

<i>Vita, ae f</i>	<i>Via, ae f</i>	<i>Res, ei f</i>	<i>Stella, ae f</i>
<i>Ave vita</i>	<i>Via bona</i>	<i>Res facta</i>	<i>Stella artis</i>
<i>Aqua vitalis</i>	<i>Via ferri</i>	<i>Res fidesque</i>	<i>Stella viae</i>
<i>Ave vita klinika</i>	<i>Via magnus</i>	<i>Res in fine</i>	<i>Stella fontis</i>
<i>Vitae litera</i>	<i>Via mobile</i>	<i>Bona res</i>	<i>Stella in via</i>
<i>Aqua est vita</i>	<i>Via stella</i>	<i>Res prima</i>	<i>Stella maris</i>
<i>Lignum vitae</i>	<i>Via triumphalis</i>	<i>Res domus</i>	<i>Stella nova</i>
<i>Argentum vitae</i>	<i>Via vectoris</i>	<i>Bonus Res</i>	<i>Stella oriens</i>
<i>Lingua vitae</i>	<i>Via ventus</i>	<i>Sensus res</i>	<i>Via stella</i>
<i>Sensus vitae</i>	<i>Prima via</i>	<i>Magna res</i>	
<i>Forte vita</i>	<i>Vera via</i>	<i>Res Trans International</i>	
<i>Vita antiqua</i>	<i>Via medica</i>	<i>Res digna</i>	
<i>Vita de Lux</i>	<i>Via optima</i>		
<i>Vita intelli</i>	<i>Via pharma</i>		

Literatūra

Astori, Davide, *Parlo Latino*, Milano, 2009.

Baudiffier, E. ir kt., *Initiation aux lettres latines*, Paris, 1979.

Brunevičiūtė, Raimonda, *Klasikiniai humanitarinio ugdymo pagrindai: lotynų kalba*, Kaunas, 1999.

Capellanus, Georg, *Latin Can be Fun (Facetiae Latinae)*, London, 1997.

Cato: M. Porcius Cato, *De agri cultura*: <http://www.intratext.com/y/LAT0405.HTM>

Dilytė, Dalia, *Atrium: scientiarum antiquarum et novarum: lotynų kalbos skaitiniai*, Vilnius, 2001.

Dilytė, Dalia, *Senovės Romos kultūra*, Vilnius, 2011.

Dilytė, Dalia, *Skaitome romėnus*, Vilnius, 2009.

Dumčius, Jonas ir kt., *Elementa Latina*, Vilnius, 2010.

Horatius: Q. Horatius Flaccus, *Opera omnia*: <http://www.intratext.com/y/LAT0532.HTM>

Jones, Peter V. , Sidwell, Keith C., *Lotynų kalba. Gramatika, pratimai, žodynėliai*, Vilnius, 2002.

Jurewicz, Oktawiusz, *Język łaciński: podręcznik dla lektoratów szkół wyższych*, Warszawa, 1978.

Kautzky, Wolfram, *Lotynų kalbos vadovėlis*, Vilnius, 1998.

Klyve, Gregory, *Essential Latin Grammar*, London, 2010.

Kuzavinis, Kazys, Valkūnas, Leonas, *Vox Latina*, Kaunas, 1985.

Kuzavinis, Kazimieras, Lotynų–lietuvių kalbų žodynas, <http://www.flf.vu.lt/index.php?id=874>

Lietuvis, Mykolas, *Apie totorių, lietuvių ir maskvėnų papročius. Dešimt įvairaus istorinio turinio fragmentų*, Vilnius, 1966.

Lietuvių literatūros enciklopedija: <http://www.literatura.lt/enciklopedija/page/7/>

Lotyniškų tekstų prieiga: [The Latin Library](http://www.thelatinlibrary.com/)

Ovidius: P. Ovidius Naso, *Omnia quae extant opera*:
<http://www.intratext.com/IXT/LAT0537/P2.HTM>

Poliakovas, Olegas, *Pasaulis ir lietuvių kalba*, Vilnius, 2008.

Račkauskas, Merkelis, *Lotynų kalbos vadovėlis*, Vilnius, 1948.

Sarbievijus, Motiejus Kazimieras, *Lemties žaidimai*:
<http://www.intratext.com/y/LIT0041.HTM>

Sarbievijus, Motiejus Kazimieras, *Akmens pašventinimas (Sacra lithothesis)*, Vilnius, 2009.

Thesaurus Latino-Lituanicus: <http://www.thesaurus.flf.vu.lt/>

Veličkienė, Aleksandra Teresė, *Fons verborum: lietuvių–lotynų ir lotynų–lietuvių kalbų žodynėlis*, Vilnius, 2012.

VŠĮ Registrų centras: prieiga internete: www.registrucentras.lt

Winniczuk, Lidia, *Lingua Latina. Łacina bez pomocy Orbiliusza*, Warszawa, 1975.

Боровский, Я. М., *Учебник латинского языка: для гуманитарных факультетов университетов*, Москва, 1975.

Гарник А. В., Шевченко Г. И., *Латинский язык. Lingua Latina*. Минск, 2004:
<http://rudocs.exdat.com/docs/index-72577.html?page=21>

Кнабе, Г.С. *Древний Рим – история и повседневность*, Москва, 1986.

Мирошенкова В. И., Тудоров И. А. *Учебник латинского языка*. Москва, 1985.

Покровская И., Кауман И. Л. *Учебник латинского языка*. Москва, 1981.

Юдакин, А. П., *Учебник латинского языка : для учащихся вузов, колледжей и гимназий : пособие для самообразования*, Москва, 1994.